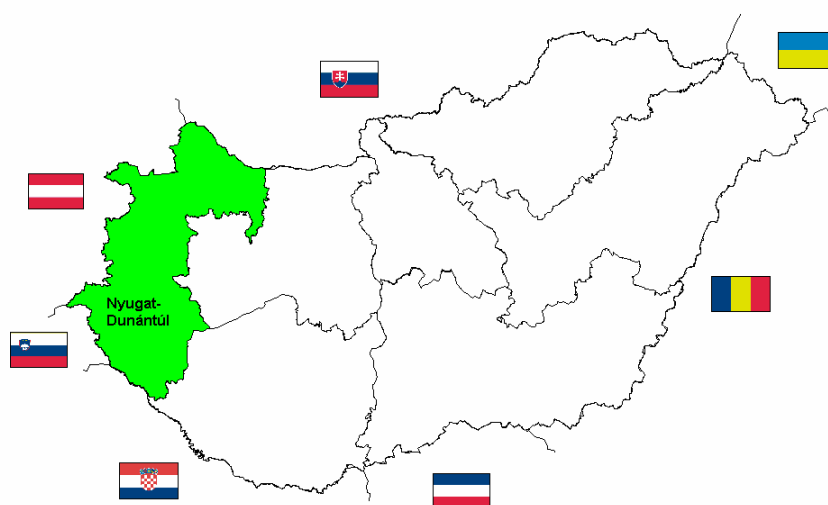

NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ – ESETTANULMÁNY

TÁMOP 3.1.1. kiemelt projekt 7.3.2. „A regionális oktatástervezés támogatása”
empirikus kutatás a közoktatás-tervezés és a regionális fejlesztés közötti
kapcsolatok feltárására

2009. december (kiegészítve: 2010. február)
Magisztérium LMG Kft.

Tartalomjegyzék

1. Háttér, kontextus	3
1.1. A régiófejlesztés-orientált tervezés kontextuális keretei a régióban	3
1.2. Az ÚMFT fogadásának tervezési rendszere, intézményi és személyi háttere, körülményei a régióban	4
2. A regionális közoktatás-fejlesztési stratégia és a régiófejlesztés	8
2.1. Előzmények, a stratégia készítése	8
2.2. A régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának térség-specifikussága	11
2.3. A társadalmi-gazdasági igények és szükségletek megjelenése a közoktatás-fejlesztési stratégiában	18
2.4. A közoktatás és más közszolgáltatások kapcsolata a régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában	23
2.5. A közoktatási stratégia kapcsolódása a fejlesztés-orientált, komplex regionális tervezéshez.....	27
2.6. A tényeken alapuló policy-formálás nyomainak megjelenése a közoktatási stratégiában	32
3. A közoktatásnak szánt szerep a régió fejlesztésében	34
3.1. ROP alapdokumentumok, átfogó régiós célok, fejlesztési feladatok	35
3.2. A nemzeti szintű humán és infrastruktúra fejlesztések közoktatási vonatkozásai	39
4. Tervek és (a kezdeti) megvalósulás.....	41
4.1. TÁMOP 3.1.4.	42
4.2. TÁMOP 3.2.2.	43
4.3. TIOP	43
4.4. ROP infra pályázatok.....	44
5. Összegzés és javaslatok.....	46

1. Háttér, kontextus

1.1. A régiófejlesztés-orientált tervezés kontextuális keretei a régióban

A nyugat-dunántúli régió a legek régiója, a legtöbb mutató terén országos szinten is magas – gyakran legjobb – átlagokkal, régión belül viszont szélsőségesen nagy szórással.

Ezt támasztják alá a regionális operatív program, a regionális átfogó program és a régiós közoktatási stratégia helyzetelemzésének megállapításai, ezt kiemelik az interjúkban megkérdezett szakemberek is.

Gazdasági teljesítménye alapján Nyugat-Dunántúl az ország legfejlettebb régiójának számít – nem számítva a Budapestet is magába foglaló Közép-magyarországi régiót. Itt a legmagasabb az iskolázottság, itt a legkisebb a munkanélküliség, itt a legerősebbek a nyugati kapcsolatok.

Ugyanakkor a nyugat-dunántúli régió súlya a kutatás-fejlesztési potenciálja tekintetében messze elmarad gazdasági súlya vagy akár csak népessége által képviselt országos részesedéstől. Magyarország felsőoktatási és képzési szerkezetében Nyugat-Dunántúl nem játszik vezető szerepet. Míg az egy főre jutó GDP tekintetében az újonnan csatlakozott államok régiói között is a legfejlettebbek társaságába tartozik, addig a kutatás-fejlesztési és innovációs mutatók alapján az országban is az utolsó, utolsó előtti helyeken található.

A Nyugat-Magyarországi Egyetemet korábban hálózati elven tervezték (több székhellyel), de nem ilyen többpólusú egyetem lett.

A régió kivételesen jó földrajzi fekvésű. Európai közlekedési folyosók, természetes vízi utak jellemzik, és az észak-dél irányban hosszan elnyúló régió – egyedülálló módon – négy országgal határos (Szlovákia, Ausztria, Szlovénia és Horvátország), ezért alapvetőek számára a „jó szomszédi kapcsolatok”. A régióban a határ közelsége révén a németül beszélők aránya a legnagyobb (14%), ettől messze elmarad az angol nyelv ismerete (6%).

A nyugat-dunántúli régió országon belüli sajátossága, hogy területén 5 megyei jogú város (Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) található. Ugyanakkor a régió településhálózatát a törpe- és az aprófalvak kiugróan magas aránya jellemzi. A sűrű településhálózat eredményeként a 100 km²-re jutó településszám a régiók közül itt a legmagasabb (5,8). Ez sok kistérségben nehezíti a közszolgáltatások – köztük a közoktatás – hatékony és eredményes szervezését is, hiszen ehhez olyan együttműködések kell(ene) mikrotérségi szinten működtetni, amelyeknek nincs még kultúrája, nincs még hagyománya, ráadásul a rendszerváltás idején elindult önkormányzatisággal ellentétes tendenciát igényel.

A dinamikus gazdasági szerkezetváltás a régión belül nem volt azonos mértékű, a már meglévő területi különbségek (a fejlettebb Győr-Moson-Sopron és a kevésbé fejlett Zala között) további növekedése figyelhető meg. A kistérségek szintjén vizsgált versenyképesség még polarizáltabb képet mutat. A gazdasági nyitottság, a globális hálózatok és gyorsforgalmi úthálózatok elérhetősége, az innovációs centrumok kapacitásai, valamint a humán erőforrás és az információs és kommunikációs technológiák jelenléte alapján a megyei jogú városok szűkebb vonzáskörzete, Sárvár, valamint speciális adottságaik alapján a keszthely-hévízi és a szentgotthárdi kistérségek vagy abszolút, vagy viszonylag versenyképesnek tekinthetők. Ezzel szemben elsősorban a régió déli határa mentén, valamint a vasi-zalai belső periférián számos, ezen szempontok alapján versenyképtelen kistérség található (csepregi, vasvári, körmendi, őriszentpéteri).

A számottevő tényezővé vált multicégek mellett nem nőtt fel az erősebb hazai középvállalkozói kör. Gyengék a kapcsolatok a külföldi nagyvállalatok és a hazai, helyi gazdasági szereplők között.

A Nyugat-Dunántúl településeinek közel kétharmada valamely üdülőkörzetbe tartozik, illetve üdülési-idegenforgalmi adottsággal bír. A fontosabb turisztikai területek közül kiemelkedik az egészségturizmus, amelynek alapját a gyógy- és termálvizek gazdagsága képezi.

Az úthálózat minősége a régióon belül nem segíti a régiós együttműködéseket. A Nagykanizsa-Győr távolság jelentős, és a közlekedés sincs megoldva, nincs például közvetlen buszjárat a két nagyváros között, csak többszörös átszállással lehet eljutni egyikből a másikba.

Az interjúk szerint a régióon belül folyamatosan nőnek a területi különbségek, észak-dél irányban haladva jelentősen csökken a fejlettség szintje. Az üdülőkörzetek és a megyei jogú városok (Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) prosperálnak, de szigetszerűen. A régió a klasszikus értelemben nem tölti be funkcióját, ma még egy mesterséges "képződmény", amely lehetővé teszi az EU forrásokhoz való hozzájutást. Győr egyeduralgó a régióban, kevés funkció került át a többi megyei jogú városba.

A regionális tervek az elmúlt években még ritkán kaptak regionálisan elosztható, megfelelő mértékű anyagi támogatást. A döntéshozatalra – különösen igaz ez a közoktatás vonatkozásában – nem jellemző a regionális szemlélet. Jelenleg még, különösen a közoktatás terén hiányzik a regionális gondolkodás, regionális intézményrendszer.

A nyugat-dunántúli régióban a régiós tervezés évtizedes múltat tekint vissza, a Regionális Fejlesztési Ügynökség 1999 óta foglalkozik regionális fejlesztési tevékenységgel. Az ügynökség már az első években jelentős végrehajtási tapasztalatra tett szert hazai illetve Phare programok lebonyolítása során.

1.2. Az ÚMFT fogadásának tervezési rendszere, intézményi és személyi háttere, körülményei a régióban

A régiós szintű tervezés előkészítésére sokféle szakember bevonásával 2004 májusa óta működik a Nyugat-dunántúli Regionális Hálózati Tervező Intézet, amely egy szakmai egyeztető fórum. A Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács és a Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség kezdeményezte a stratégiai tervezésben érintett munkatársak és közös munkafolyamatok számára egy állandó és kiszámíthatóan működő szervezeti háttér régióban történő kialakítását. Ez látja el a 1076/2004. (VII.22.) Kormány határozat értelmében a régióban létrehozott "regionális munkacsoport" feladatait.

2004. május és 2006. március között a Tervező Intézet 5 szakmai műhelynapot tartott a régió néhány nagyvárosában, és egy tanulmányutat szervezett Ausztriába.

A szakértői interjúk szerint voltak szép régiós elképzelések, de a végeredmény egy országos szatenderd kiírás lett. Az eu-s források tervezésekor az akkori RFÜ vezető az egyik szószólója volt a regionalizmusnak, de a vége az lett, hogy lett ugyan régiós operatív program, de a teljes fejlesztési forrást végül nem ott a régióon belül osztották el.

A www.westpa.hu/rhi internetes munkafelület speciálisan a 2007-2013-as tervezési feladatokkal összhangban és a Tervező Intézet munkáját segítő céllal került kialakításra. Itt a 2007-2013 tervezés dokumentumai rendszerezett formában, könnyen hozzáférhetőek, továbbá lehetőség nyílik egymás javaslatainak a folyamatos megismerésére is. A munkafelület egyes részei (az FKTB, a tematikus és horizontális munkacsoportok anyagai) központi kérésre felhasználónév és jelszó megadásával érhetőek el, míg minden más dokumentum (a régió munkaanyagai) természetesen nyilvánosak és jelszó nélkül elérhetőek.

A legfontosabb tervezési dokumentumok, kiadványok a www.westpa.hu/rhi honlap szerint 2004 és 2006. között:

- Nyugat-Dunántúl térségére 1998-2004 között kidolgozott területfejlesztési dokumentumok gyűjteménye CD-n - 2004. május
- "Nyugat-Dunántúl fejlesztése 2007-13." - a területfejlesztés fő célkitűzései és elvei a régióban - 2004. szeptember 22.
- A Régió jövőképéről folytatott kerekasztal-beszélgetésről készült felvétel (DVD) - 2004. november 23.
- Nyugat-Dunántúl részletes helyzetelemzése - 2004. november 30.
- Nyugat-dunántúli javaslatok az Országos Területfejlesztési Konceptióhoz -2004. december 22.
- SWOT elemzés - 2005. január
- Kistérségek összehasonlító helyzetelemzése "7+1 fejlettségi dimenzió" vizsgálatával (klaszteranalízis) - tanulmány és kiadvány - 2005. március, június
- "Nyugat-Dunántúl fejlesztése 2007-13." - Területfejlesztési prioritások - 2004. április 14.
- Tematikusan és kistérségi alapon integrált kulcsprogramok előkészítése 2007-13
- A Regionális valamint az egyes ágazati OP-k legfrissebb változatai.

A www.westpa.hu/rhi honlapon külön oldal tartalmazza a nyugat-dunántúli régió 2006 után elfogadott fejlesztési dokumentumait is, és külön oldalon az éppen készülő regionális fejlesztési dokumentumokat, így a nyilvánosság számára is folyamatosan hozzáférhetőek az információk.

A Regionális Fejlesztési Ügynökség jelenlegi ügyvezetője többszöri megkeresés ellenére elfoglaltságaira hivatkozva nem vállalta az interjúterv kérdéseire való válaszadással a tanulmány elkészítését, objektivitását segíteni, így – mivel az interjúalanyoknak nincs közvetlen információjuk erről a területről – a regionális operatív program vonatkozásában csak a meglévő régiós dokumentumok alapján vizsgáltuk az ÚMFT fogadásának a nyugat-dunántúli régióban meglévő tervezési rendszerét, intézményi és személyi hátterét, körülményeit.

Nyugat-Dunántúli Régió Regionális Átfogó Program (NyDRÁP)

A Nyugat-Dunántúli Régió Regionális Átfogó Program 2007 márciusában került elfogadásra. A Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács megbízásból készült, alapja a 21/1996-os területfejlesztési törvény és a 18/1998-as terület tervek, programok tartalmáról szóló KTM rendelet.

A 2007-13-as középtávú tervezési időszakra vonatkozóan meghatározza a finanszírozási forrásokhoz (ÚMFT) illeszkedve a regionális koncepció alapján a régió fejlesztési céljait és a támogatások szempontrendszerét.

A regionális átfogó program szerkezete - a jobb átláthatóság érdekében - követi az ÚMFT szerkezetét, tartalmi vonatkozásait.

Benne megkülönböztetésre kerültek azok a célok, tevékenységek, amelyeket az országos léptékű ágazati operatív programok, illetve amelyeket a regionális operatív programok finanszíroznak. Alapot jelentett az ágazati programok regionális sajátosságainak megfogalmazására és a regionális operatív program akciótervének elkészítéséhez.

A NyDRÁP - ahol releváns - megkülönbözteti a megyék eltérő fejlesztési szempontjait. A regionális fejlesztési koncepció alapján készült a megyei és a városi koncepciók figyelembe vételével.

Fontos megállapítása, hogy a fejlettség szempontjából a leghátrányosabb helyzetű térségek preferálása szükséges a jövő támogatási programjainál és különösen a regionális operatív program intézkedéseinél. A közszolgáltatásokkal kapcsolatban pedig az, hogy a közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztésekor az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségének biztosítása, egyedi megoldások fejlesztése és alkalmazása támogatandó.

A NyDRÁP megemlíti, hogy a program megvalósítása alapvetően az Európai Unió támogatásával megvalósuló operatív programok lebonyolítástól, illetve egyéb hazai támogatások megvalósításától függ. A program megvalósítását két fajta intézményrendszer segíti:

- Területfejlesztési törvényben foglalt intézmények: regionális fejlesztési tanács és ügynöksége
- EU támogatású programok megvalósításért felelős intézmények: Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ) és közreműködő szervezetek.

A dokumentum részletesen megfogalmazza a régió fejlesztésében legfontosabb szerepet betöltő Regionális Fejlesztési Tanács és Regionális Fejlesztési Ügynökség törvény által adott kompetenciáit, konkrétan a Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség küldetését, stratégiai céljait, tevékenységeit, feladatait, szervezeti felépítését.

Nyugat-dunántúli Operatív Program (NyDOP)

A Nyugat-dunántúli Operatív Program (NYDOP) a 6 magyar konvergencia régió egyikeként elsősorban az Új Magyarország Fejlesztési Terv 5. Területfejlesztés prioritásának megvalósítását támogatja. Ugyanakkor a régió 2007-2013-as időszakra szóló fejlesztési szükségleteit a régió programja és az ágazati operatív programok együttesen képesek kielégíteni.

Az Operatív Program átfogó célja: környezetileg tudatosan tervezett fejlesztésekkel a regionális adottságokhoz illeszkedő gazdasági és közszolgáltatási infrastruktúra megteremtése a növekedés és foglalkoztatás elősegítése érdekében. Ezen átfogó cél elérését 5 specifikus fejlesztési cél támogatja. Ezek közül az 5. (Helyi sajátosságokra épülő közszolgáltatásokat támogató infrastruktúra) tartalmaz közvetlen közoktatási vonatkozásokat.

Intézményi keretek

A stratégiai tervezés átfogó koherenciáját a Kormány biztosítja. Ennek érdekében a Kormány - az Európai Bizottság számára történő benyújtásukat megelőzően - jóváhagyta a Nemzeti Stratégiai Referenciakeretet (a továbbiakban: Új Magyarország Fejlesztési Tervet (ÚMFT)) és az operatív programokat.

Az ÚMFT tervezésének és végrehajtásának koordinációjával megbízott Kormány ügynökség a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség (NFÜ). 2006 júliusától valamennyi OP irányító hatósága a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség önálló szervezeti egységként működik.

A Nyugat-dunántúli Operatív Program végrehajtásában a minősítési eljárás alapján az OP közreműködő szervezeteként (KSZ) az alábbi szervezetek kerültek kijelölésre:

- Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.

Az RFÜ a nyugat-dunántúli régióban 1999 óta foglalkozik regionális fejlesztési tevékenységgel. Az ügynökség jelentős végrehajtási tapasztalatra tett szert hazai illetve Phare programok lebonyolítása során. A 2004-2006-os időszak során a regionális operatív program végrehajtásában közreműködő szervezetként vett részt, ahol a projektkiválasztási döntések előkészítését, valamint a potenciális pályázók tájékoztatásával kapcsolatos teendőket látta el. A szervezet megfelelő szakmai tapasztalattal és felkészült humán erőforrás kapacitással rendelkezik, működése kellőképpen szabályozott, és a szervezeti forma lehetővé teszi a KSZ-feladatok önálló ellátását.

- VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Kht.

Annak érdekében, hogy a 2004-2006-os időszakban tapasztalt duplikációk és hatásköri átfedések kiküszöbölhetőek legyenek, főszabályként egy KSZ önállóan felel egy vagy több prioritási tengely (vagy minimum támogatási konstrukció) lebonyolításáért. A KSZ-ek közötti feladatmegosztás tematikus és nem horizontális, mint az előző időszakban volt. A pályázó vagy kedvezményezett csak egy szervezettel (KSZ) áll kapcsolatban, amely felel a támogatási konstrukció lebonyolításának egészéért.

Koordinációs eljárások

Az egyes operatív programok tartalmi összehangolása, az átfedések elkerülése érdekében a tervezés során az elhatárolás biztosítása érdekében az egyes operatív programokban részletes lehatárolási (demarkációs) elvek kerültek meghatározásra. A végrehajtás során a tartalmi koordinációt az – egyes operatív programok tervezési-végrehajtási részleteit tartalmazó, kétéves kitekintéssel készülő, az egy OP-ra vagy annak prioritási tengelyére vonatkozó – akciótervek biztosítják. Az akcióterv-dokumentum bemutatja a megvalósulást szolgáló támogatási konstrukciókat, ezek ütemezését és indikatív forrásfelosztását. Ezen felül részletesen bemutatja a tervezett támogatások indokoltságát.

Az akcióterveket az irányító hatóság vezetésével az érintett tárcák ill. régiók és a közreműködő szervezetek szakembereiből álló munkacsoport (Operatív Program Tervezési Koordinációs Bizottság (OPTKB)) készíti elő, amelyben valamennyi tárca és régió képviselteti magát. A projektkiválasztási kritériumokat az operatív program monitoring bizottsága fogadja el.

Legitimáció

A 2007-ben elfogadott Nyugat-dunántúli Operatív Programot a társadalmi egyeztetés keretében 45 szervezet véleményezte.

Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia (NyRKFS)

A régió közoktatási stratégiája az OKÉV regionális igazgatósága által felkért szakértői csoport készítette, a következő fejezetben részletezett szereplőkkel és módon. A helyzetelemzés a NyDRÁP helyzetelemzésére épül. Fő stratégiai céljai egybe esnek a NyDRÁP és a NyRKFS céljaival. A megvalósulás mértéke a 2007-2008-as akciótervben azonban még nem volt kielégítő. A 2009-2010-es akciótervbe már jobban beépülnek a közoktatási hatékonysági és minőségi elvárások.

Legitimáció

Az érintettekkel (fenntartók, iskolák, szakmai szervezetek, érdekképviselők, szülői szervezetek, OKM, munkaügyi tanács, Regionális Fejlesztési Tanács és Ügynöksége stb.) való egyeztetést fontosnak tartva a készítők a stratégia egyeztetési változatát egy konferencia keretében vitatták meg.

A régió közoktatási stratégiájának megvalósulását nehezíti az a tény is, hogy elkészülte után a Regionális Fejlesztési Tanács (RFT) nem fogadta el, nem legitimizálta.

2. A regionális közoktatás-fejlesztési stratégia és a régiófejlesztés

2.1. Előzmények, a stratégia készítése

A regionális közoktatás-fejlesztési stratégia az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont (OKÉV) megbízásából készült. Az OKÉV regionális igazgatósága Körmöci Katalin, Hollósi Szabolcs, Pintérné Grundmann Frida, Strausz Lajosné, Szentirmai László, Velkey Péter, Wagner András szakértőket kérte fel erre a feladatra, akik csapatmunkában végezték el ezt a feladatot. A regionális közoktatás-fejlesztési stratégiához hasonló fejlesztési jellegű régiós közoktatási dokumentum a nyugat-magyarországi régióban – hasonlóan a régiók többségéhez – korábban nem készült. A stratégia helyzetelemzés fejezete a régióra jellemző adatokat tartalmaz, több esetben országos összehasonlítással, koncepcionális elemei pedig döntő részben alkalmazkodnak az országos prioritásokhoz.

A regionális közoktatás-fejlesztési stratégia helyzetelemzése során a készítők támaszkodtak a meglévő országos közoktatás-fejlesztési dokumentumokra, az akkor elérhető legfrissebb regionális fejlesztési anyagokra (NyDRÁP, ROP), valamint statisztikai adatokat is elemeztek.

A regionális szintű tervezésnek nincs sok éves közoktatási hagyománya az országban és a régióban sem. Alacsonyabb szintű előzménynek tekinthető folyamat a valamennyi megyei és települési önkormányzat által kidolgozott nevelési és oktatási intézményekre vonatkozó önkormányzati intézkedési terv, majd a minőségirányítási program. A közoktatási feladatellátás mikrotérségi struktúráját a Regionális Fejlesztési Ügynökség kezdeményezésére 2005. második felében sikerült feltárni. Az előzmények között a 2005 végére elkészült kistérségi közoktatás-fejlesztési tervek szintén meghatározó jelentőségűek.

A stratégia készítésének folyamata csak főbb vonalaiban szerepel a dokumentumban. 2006. szeptember 6-án az OKÉV Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatóságának vezetésével megalakult a Regionális Közoktatás-Fejlesztési Bizottság (RKFB), ennek tagjai egyeztettek az elkészülő részanyagokról. Első lépésként elkészült a helyzetelemzés és a SWOT analízis, valamint a jövőkép első változata. A stratégia készítéséhez az országos dokumentumok közül az Oktatási Minisztérium hosszú távú közoktatás-fejlesztési stratégiája, a Társadalmi Mobilitás Operatív Program és a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program, a jelen tanulmányban is fontos szerepet játszó, 2007-2013 időszakra vonatkozó regionális operatív program és néhány – elsődlegesen a közoktatás eredményességével foglalkozó – hazai háttérkutatás került felhasználásra.

A helyzetelemzés során támaszkodtak a meglévő megyei közoktatás-fejlesztési dokumentumokra is. Az érintett három megye továbbá a régióban lévő kistérségek intézkedési tervének dokumentumait a stratégiában megnevezett módon nem vették közvetlenül alapul.

A tervezés során fontosnak tartották az érintettekkel (fenntartók, iskolák, szakmai szervezetek, érdekképviselők, szülői szervezetek, OKM, munkaügyi tanács, Regionális Fejlesztési Tanács és Ügynöksége stb.) való egyeztetést, ezért a stratégia egyeztetési változatát 2006. november 14-én, Szombathelyen, konferencia keretében vitatták meg.

A stratégia bekerült ugyan az RFT elé, de először elhalasztották a megtárgyalását, közben a betervező Wagner András elhunyt, és később a stratégia nem került elfogadásra. Az RFT nem támogatta politikailag, mert azt hitték, hogy a kisiskolák megszűnését fogja eredményezni a hálózatelvűség. Ez legitimációs problémákat jelentett. Ettől függetlenül tervezési dokumentumként használják a régióban pl. a kistérségi intézkedési tervek készítésénél, néhány ezek közül már fejlesztési típusú tervként készült el.

Az egyes tervezési szintek közti összefüggésekkel kapcsolatban a stratégia az alábbi elvből indul ki: „A tervezéssel szemben a tárca elvárásainak megfelelően rögzített alapelv, hogy az országos célokhoz szükséges illeszteni a regionális célokat, továbbá meg kell fogalmazni a regionális, területi sajátosságokból adódó célkitűzéseket is... Iránymutató, de nem kötelező érvényű dokumentum, amely tiszteletben tartja az önkéntesség elvét és a fenntartói autonómiát, de egyértelműen támogatott prioritások mentén iránymutatást ad a közoktatás fejlesztésében érintett valamennyi szereplőnek az elkövetkező évek fejlesztésének gyakorlatához.” (NyDRKFS 5.o).

A stratégia tervezése során nem túl széleskörű volt a megnevezve felhasznált országos, megyei és regionális forrásdokumentumok köre, amely az anyagban egy külön mellékletben is megjelenik (1. sz. táblázat).

1. sz. táblázat:

A stratégia készítése során felhasznált forrásdokumentumok listája területi szint szerint

<i>Országos dokumentumok</i>	<i>Regionális dokumentumok</i>	<i>Magyei Dokumentumok</i>	<i>Kistérségi dokumentumok</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Oktatási és Kulturális Minisztérium hosszútávú közoktatás-fejlesztési stratégiája (2005-2015) – Új Magyarország Terv (2007-2013) – TÁMOP – TIOP – OM Oktatás-Statistikai Évkönyv (2004/2005) – Az oktatás eredményességének főbb területi mutatói a 2004. évi országos kompetenciamérés eredményei alapján, Vári Péter (Sulinova Kht. Értékelési Központ) – A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor) – KSH 	<ul style="list-style-type: none"> – Nyugat-dunántúli Regionális Operatív Program 2006.09.22-i munkaváltozat Nyugat-dunántúli Régió, Regionális helyzetelemzés - „Partnerség 2007-13 Konzorcium” – KSH Népeségtudományi Kutató Intézet Előreszámítási adatbázis, 2004 (Készítette: Hablicsek László) 	<ul style="list-style-type: none"> – 	<ul style="list-style-type: none"> –

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

A stratégia készítői a közoktatás tervezésének, a közoktatási feladatellátásnak négy szintjét javasolják: mikrotárségi, kistérségi, nagyvárosi, régiós. A stratégia 8.11. sz. mellékletéből (2. sz. táblázat) világosan látható, hogy a közoktatás fejlesztése, a közoktatási feladatellátás fenntartói felelőssége szempontjából e négy szint között milyen felosztást tekintenek

optimálisnak. Egyes speciális és/vagy szűkebb tanulói kört érintő funkciók és közoktatási szolgáltatások egyre magasabb területi szinten kerülnek be a készítők által javasolt stratégiai modellbe.

2. sz. táblázat:

A közoktatás egyes feladatai tervezésének, ellátásának szintjei

mikrotérség (közoktatási intézményfenntartó társulást működtető településborkor)	kistérség	nagyváros (agglomeráció) (kb. jelenlegi megyei jogú városok)	régió
<p>- önkormányzati döntés-előkészítést szolgáló feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és fejlesztési terv (intézkedési terv) közös elkészítése</p> <p>- multifunkcionális mikrotérségi közoktatási intézmény iskolabusz szolgáltatással</p> <p>8 évfolyamos általános iskola tagintézményekkel benne óvodai intézményegység tagintézményekkel benne alapozó alapfokú művészetoktatás, nyitott iskola lakóhelyi közösségi feladatokkal</p> <p>- nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelése és az általános iskolai nevelése-oktatása</p> <p>- többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető- oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátása</p>	<p>Többcélú kistérségi társulásokhoz telepíthető feladatok</p> <p>- kistérségi közoktatási fejlesztési tervek elkészítése</p> <p>- tanügyigazgatási és információs központ (iroda v. referens)</p> <p>mikrotérségi közoktatási feladatellátás koordinációja és támogatása igazgatási tanácsadás</p> <p>- gimnáziumi és szakiskolai ellátás</p> <p>egységes iskola: nyitott iskola lakóhelyi közösségi feladatokkal, benne a többcélú társulás gimnáziuma, benne alapfokú művészetoktatás, benne óvodai intézményegység (tagintézményekkel)</p> <p>- kollégiumi ellátás</p> <p>- szakszolgálati feladatellátás (utazó szakszolgálat) minél több feladatra</p> <p>gyógypedagógiai tanácsadás korai fejlesztés és gondozás fejlesztő felkészítés nevelési tanácsadás logopédiai ellátás továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás konduktív pedagógiai ellátás gyógytestnevelés</p> <p>- többi gyermekkel, tanulóval együtt nem nevelhető- oktatható (nem integrálható) sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók óvodai, iskolai, kollégiumi ellátása</p>	<p>Megyei önkormányzattól a nagyvárosokhoz telepíthető feladatok</p> <p>- pedagógiai szakszolgálat kistérségi ellátásának koordinációja</p> <p>- pedagógiai szakmai tanácsadás kistérségi ellátásának koordinációja</p> <p>- pedagógiai tájékoztatás, könyvtárszolgáltatás</p> <p>- gyermek és ifjúságvédelmi területi szakellátás</p> <p>Új nagyvárosi feladatok (részben eddig is ellátott feladatok)</p> <p>- széles spektrumú középfokú oktatási kínálat kollégiumi háttérrel (részben egységes iskolaként, általános iskolával összekapcsolva)</p> <p>- egymásra épülő alap- és középfokú művészetoktatás</p> <p>- Gyógypedagógiai és Szakszolgálati Módszertani Központ</p> <p>- Térségi Integrált Szakképző Központ</p> <p>Települési jellegű feladatok</p> <p>- önkormányzati döntés-előkészítést szolgáló feladat-ellátási, intézményhálózat-működtetési és fejlesztési terv (intézkedési terv) elkészítése</p> <p>- óvodai nevelés</p>	<p>Megyei önkormányzat feladatköréből hosszú távon a régióhoz telepíthető feladatok</p> <p>- szakképzés koordinálása és irányítása</p> <p>- gyermekgyógy-üdülőekben, egészségügyi vagy rehabilitációs intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek tankötelezettségének teljesítéséhez szükséges nevelés-oktatás</p> <p>- tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység</p> <p>Új regionális feladatok</p> <p>- regionális közoktatási fejlesztési terv elkészítése</p> <p>- regionális közoktatási információs rendszer kialakítása</p> <p>- tanügyirányítási szakemberek egységes képzése és továbbképzése</p> <p>- régiós tanügyigazgatási tudásportál</p> <p>- tudásbázis</p> <p>- informatikai háló</p> <p>- kistérségi feladatellátás szakmai</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - fogyatékos gyermekek ellátása - alapfokú művészetoktatás - pedagógiai szakmai szolgáltatás pedagógiai értékelés szaktanácsadás pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítése, koordinációja tanulmányi és tehetséggondozó versenyek szervezése, összehangolása tanuló tájékoztató, tanácsadó szolgálat - sport (pl. tanuszoda) feladatok - felnőttoktatás - iskolabusz szolgáltatás 	<ul style="list-style-type: none"> - általános iskolai nevelés-oktatás - nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai nevelése és az általános iskolai nevelése-oktatása - többi gyermekkel, tanulóval együtt nevelhető-oktatható sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók ellátása 	koordinációja és kontrollja
--	--	---	-----------------------------

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006)

2.2. A régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának térség-specifikussága

Az alfejezet célja annak bemutatása, hogy megjelennek-e a stratégiában *területi szempontok*, a térségi közoktatás-tervezésnek vannak-e konkrét, kézzelfogható jelei, és mennyire vették figyelembe a regionális sajátosságokat a dokumentum készítésekor. Jól szemlélteti ezt a 2.6. fejezetben részletesen is bemutatásra kerülő, tényeken alapuló policy-formálás módszerének alkalmazása.

A térség-specifikusság a stratégia minden fejezetében megjelenik. A következőkben bemutatjuk, hogy ez milyen módon történik.

A *vezetői összefoglalóban* témánk szempontjából fontos megállapítás az, hogy a stratégia célja olyan mikrotérségi együttműködések szervezése, amelyek lehetővé teszik a régió egységes kistérségi tanügy-irányítási humán infrastruktúrájának és tudásportáljának megteremtését, és ezáltal biztosítják a multifunkcionális alapokon szervezett regionális intézményfenntartó társulások hálózatának létrehozását.

A *stratégia készítésének céljai* között is megjelennek a régió sajátosságai, egyedi karakterjegyei: nyolc pontban fogalmazza meg a dokumentum bevezetője a stratégia készítés céljait, és mind a nyolc cél kapcsolatos a regionalitással.

A stratégia *helyzetelemzés* fejezetei meghatározó mértékben régió specifikusak. A helyzetelemzés során folyamatosan kiemelt szerepet kap a megye és a kistérség, mint elemzési dimenzió. A régió helyzetelemzése, a társadalmi-gazdasági kontextus bemutatása néhány kérdéskör mentén szerveződik meg azzal a céllal, hogy minél nyilvánvalóbb legyen azon társadalmi-gazdasági változási folyamatok köre és hatása, amelyek befolyásolták a közoktatás intézményi-infrastrukturális viszonyait, működést, eredményességét.

A régiós stratégia helyzetelemzése a következő kérdéskörökön keresztül mutatja be a régió adottságait: gazdasági, társadalmi, oktatási, demográfiai folyamatok, a régió gazdasága és munkaerőpiaca, a kistérségi közoktatási struktúra kiépülése a nyugat-dunántúli régióban, a közoktatás finanszírozásának jellemzői, a közoktatás helyzete a régióban. A területi, térségi sajátosságok tartalmi szempontból is kiemelt szerepet kapnak. Mindegyik alfejezet megállapításai között tipikusan megjelenik az adatok területi egyenlőtlen eloszlásának hangsúlyozása, és azoknak a kistérségeknek vagy megyéknek a megnevezése, ahol az adott jelenség különösen eltérő (kiemelkedően pozitív vagy nagyon negatív) sajátosságokat mutat. Az ilyen eltérések egyik (pozitív) pólusán jellemzően a régió északi része illetve a nagyvárosok, a másik (negatív) pólusán a régió déli része illetve a kistelepülések találhatóak.

A helyzetelemzés során a területi szempontok erőteljesen felbukkannak a települési és intézményi szerkezet összefüggéseit vizsgáló részben. Meghatározó az 5 nagyváros léte: Győr, Szombathely, Zalaegerszeg, Sopron és Nagykanizsa a rendszerváltás óta intenzíven fejlődő agglomerálódó térségként (pl.: Szombathely-Kőszeg) vállalnak megyei feladatokat.

A nagyobb községek és néhány kisebb város több ágazatban mikrotérségi-központként (többnyire intézményfenntartó társulás gesztoraként) működtet közszolgáltatásokat a környező kisebb települések számára. A közoktatási feladatellátás mikrotérségi struktúráját a Regionális Fejlesztési Ügynökség kezdeményezésére 2005. második felében sikerült feltárni. A régió községeinek 78%-a olyan apró- vagy törpefalú (29%-a aprófalú, 49% törpefalú, sok esetben száz fő alatti népességgel), amely gyakorlatilag képtelen önállóan ellátni a közszolgáltatások döntő többségét. A régió népességének mintegy ötöde lakik itt. Számukra kizárólag a kistérségi együttműködés biztosíthat lehetőséget a megfelelő színvonalú szolgáltatások eléréséhez, az esélyegyenlőtlenségek csökkentéséhez. A régiós közoktatási stratégia célrendszere ilyen körülmények között nem lehet egységes, amikor a régió tér- és településszerkezeti, gazdasági adottságai ilyen mértékben szóródnak.

A térség-specifikusság másik dimenzióját jelenti a többi régióval való összehasonlítás (a közoktatás eredményessége, munkaerő-piaci adatok, demográfia adatok, stb., amely területeken leginkább a közép-magyarországi régió a „vetélytárs”).

A SWOT elemzésben is markánsan megjelenik a területiség mint szempont. A teljes SWOT elemzés 65 elemből áll. Ezek közül a szöveg alapján a 41 esetben (az esetek több mint 60%-ában) azonosítható be közvetlenül bizonyos területi vonatkozás, térség-specifikusságra utaló nyom. (3. sz. táblázat). Látható, hogy az erősségek között 11, a gyengeségek között 13, a lehetőségek között 11 és veszélyek között 7 ilyen területi szempont van.

3. sz. táblázat:

Területi szempontok a SWOT elemzésben

GLOBÁLIS GAZDASÁGI, TÁRSADALMI, OKTATÁSI TRENDEK	E	Néhány városban, pl. Győrben a gazdasági élet jelentős befolyással van az oktatásra és képzésre A régióban vannak jó példák a gazdasági szereplőkkel való hatékony együttműködésre (pl. munkaerő-piaci paktumok) Igényeknek megfelelő módon, folyamatosan zajlik a képzési profilváltás
	L	A pedagógusok előmeneteli rendszerének kialakítása Régió specifikus értékelési rendszerek (standardok) kialakítása Régió határmenti fekvéséből fakadó előnyök kihasználása (pl.: együttműködés a nyelvoktatás szervezésében, benchmarking, Európai Egyetemi mesterképzés megalapozása)

	GY	<p>A régió más területein a gazdasági élet befolyása az oktatásra nem elég markáns</p> <p>A régióon belül országos összehasonlításban itt legnagyobbak a különbségek a közoktatási feladatellátás színvonalában és az iskolázottságban (pl.: Szentgotthárd kistérség/Óriszentpéteri kistérség);</p> <p>Az iskolázottságot tekintve nagyok a kistérségeken belüli különbségek is</p> <p>Önkormányzatok helyi politikájában nem elég markánsan jelenik meg az oktatáspolitikában való gondolkodás</p> <p>Felsőoktatásban résztvevők relatív nagy aránya tanul a régióon kívül, ami csökkenti a tanulás utáni „hazatérés” esélyét</p> <p>Nem terjedtek el az alternatív gyermek-felügyeleti szolgáltatások, különösen a bölcsődével nem rendelkező kistelepüléseken</p>
A RÉGIÓ GAZDASÁGA ÉS MUNKAERŐPIACA	L	Az oktatási intézmények és a helyi gazdasági élet szereplői közötti kapcsolat szorosabbá tétele – „nyitott iskola”
	V	A szakiskolai képzésben, szakképzésben résztvevők arányának további csökkenése és a szakképzés nem megfelelő minősége a gazdaság fejlődését gátolhatja
DEMOGRÁFIAI FOLYAMATOK, A RÉGIÓ TÁRSADALMI SZERKEZETE, HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK, ROMÁK HELYZETE	V	A kistelepülési iskolák megszűnésével a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőtlensége tovább nő
KISTÉRSÉGI KÖZOKTATÁSI STRUKTÚRA KIÉPÜLÉSE A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN	E	Megindult a kistérségi közoktatási együttműködés
	L	<p>A régió egységes kistérségi tanügy-irányítási humán infrastruktúrájának és tudásportáljának megteremtése</p> <p>Az oktatásirányítás kistérségi szintű megszervezése (szakmapolitika, tanügyigazgatás)</p> <p>Kistérségi együttműködés hatékonyabb kihasználása, infrastruktúra fejlesztése</p> <p>Multifunkcionális mikrotérségi együttműködések szervezése</p>
	V	<p>Egységes régiós elvek, tudásháttér és gyakorlat nélkül a kistérségi tanügyirányítás heterogén színvonala fennmarad és az ellátási problémák súlyosabbá válnak</p> <p>Infrastrukturális és szervezési problémák a kistérségeken belül nem oldódnak meg (elérhetőség jelenlegi színvonalon)</p>
KÖZOKTATÁS FINANSZÍROZÁSÁNAK JELLEMZŐI	E	<p>Nagyobb városok, ill. magasabb bevételekkel rendelkező települések képesek a normatívát kiegészíteni</p> <p>Megjelent a kistérségi feladatellátás forrásrendszere a költségvetésben</p>
	GY	<p>Kistelepülések nem képesek önerőből a normatív támogatásokat kiegészíteni</p> <p>A közoktatás finanszírozása esetleges és kiszámíthatatlan</p>
	V	A hátrányos helyzetű mikrotérségekben az óvodák leépülése, amely a nők munkaerő-piaci helyzetét tovább rontja
ÁLTALÁNOS ISKOLAI OKTATÁS	L	Az infrastruktúra kapacitásának felhasználása multifunkcionális célokra
	V	<p>Használaton kívüli infrastruktúra állagának gyors romlása, kiürülése</p> <p>NFT I. forrásai terhére felújított oktatási infrastruktúra egy részének várható kihasználatlansága</p>
KÖZÉPFOKÚ OKTATÁS	E	Jó színvonalú, nagy hagyományokkal rendelkező agrár, erdészeti középfokú- és felsőfokú oktatás, K+F alakult ki a régióban (Sopron, Keszthely, Mosonmagyaróvár);

		Néhány jó példa a régióban a műszaki (gépész, elektronikai, informatikai) középfokú képzésre és a felsőfokú oktatásra, összefogásban az ipari terület szereplőivel, elsősorban Győrben A középfokú szakképzésben elkezdődött a koordináció (TISZK-ek megjelenése), amely a közoktatásban is fejlesztéseket eredményez (pl. szervezeti kultúra, oktatás módszertan)
	GY	Nincs összhang a munkaerő piacon a kereslet és a szakképzési kínálat terén, eseti és így kevésbé hatékony az együttműködés a gazdasági szféra és az oktatás között Hiányzó regionális koordináció a szakképzésben, párhuzamos képzések, alacsony kihasználtságon működő szakképző intézmények Pályaorientáció és a gyakorlati képzések többnyire iskolai tanműhelyekben folynak, amelyek nem készítik fel kellő mértékben a tanulókat a munkaerő-piaci helytállásra Növekszik a pedagógusok átlagéletkora Intézményi keretek között növekszik az idegen nyelvi kompetenciához nem jutó tanulók aránya
PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLTATOK	E	A speciális felkészültségű gyógypedagógiai és nemzetiségi oktatásban és a szakszolgálatban foglalkoztatott pedagógusok száma folyamatosan növekszik
PEDAGÓGIAI-SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSOK	L	A pedagógus-továbbképzés regionális forráshátterének megteremtése; Régió- és szakmaspecifikus továbbképzési (keret)rendszer kialakítása
ESÉLYEGYENLŐSÉG (SZEGREGÁCIÓ FELSZÁMOLÁSA)	E	A társadalmi egyenlőtlenségekből adódó hátrányokat felszámoló programokban való részvételi szándék növekedése
	GY	Az esélyegyenlőtlenségeket csökkentő szakmai programok nem kidolgozott stratégia mentén valósulnak meg
	V	A szabad iskolaválasztás kialakult gyakorlata az esélyegyenlőtlenségeket tovább növeli

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

Összességében a helyzetelemzés egyértelműen érzékelteti a régió konkrét jellemzőit, sajátosságait, a legfontosabb erősségeit és hiányosságait. A helyzetelemzésben az elemzett területek kiválasztása és azok elemzésének mélysége jól megalapozza a stratégiai célok megfogalmazását.

A stratégia jövőképében három esetben markánsan megjelenik a területiség:

- egy regionális szinten szervezett, kistérségi szinten működő, egységes tanügy-irányítási modell (képzési rendszer, tudásportál és tudásbázis) kialakításának igénye;
- a Nyugat-dunántúli Régió földrajzi helyzetéből adódóan felértékelődik az idegen nyelvek oktatása, létrejönnek a „nagy”- és „kis”-nyelvek szakmai fejlesztő műhelye, Benchmarking rendszer régiós szintű kiépítése
- rövid időn belül széles körben létrejön a mikrotérségi multifunkcionális intézmények hálózata, amely egy kistérségi keretek között, intézményfenntartó társulásban szervezett óvoda, általános (és esetleg középiskola) funkcióit magába foglaló szociális, egészségügyi, kulturális közösségi funkciókat ellátó intézményháló.

Tehát a stratégia jövőképében kiemelt szerepet kapnak a régió belüli együttműködések a tanügyirányításban, a közoktatási intézményfenntartásban, a közoktatási szakmai fejlesztésekben és a különböző ágazatok között egyaránt.

A *stratégia alapelve* egyértelműen utal a területi szempontokra, amikor többszintű és többfunkciójú, a tudásgazdaság kihívásainak megfelelő regionális közoktatási rendszer létrehozásáról beszél.

A *stratégia négy prioritása közül kettő* (a régió közoktatás irányítási rendszerének fejlesztése és a régió közoktatási intézményrendszerének fejlesztése) közvetlenül utal a térség-specifikusságra.

A hét *stratégia cél* közül háromnál jelenik meg hangsúlyosan a területiség. Az első stratégiai célban ez konkrétan úgy fogalmazódik meg, hogy stratégiai cél az életben való sikeresség biztosítása a magas hatékonysággal szervezett, az életkori sajátosságokhoz is alkalmazkodó, eredményes neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés megteremtésével valamennyi tanuló számára, különös tekintettel a kistelepülések, aprófalvak gyermekeire, tanulóira. Ezen kívül elsősorban a közoktatási infrastruktúra fejlesztése a multifunkcionalitás előtérbe állításával és a közoktatás humán erőforrás-fejlesztése mint stratégiai cél tartalmaz fontos területi szempontokat.

A stratégiában megfogalmazott, a regionális közoktatás-fejlesztési stratégiai célok megvalósítását szolgáló *középtávú fejlesztési célok* esetében ugyanilyen mértékű dominanciával fordulnak elő a területi szempontok. Az előzőekben említett három stratégiai célhoz rendelt középtávú fejlesztési célok sorában 11 olyan konkrét cél szerepel, amelyik egyértelműen térség-specifikus. A másik négy stratégia célhoz összesen csak két ilyen cél kapcsolódik: az egyik a „Roma többségű, vagy teljes mértékben roma tanulókból álló alapfokú intézmények nevelési, pedagógiai programjának fejlesztése”, a másik „A tehetséggondozás esélykiegyenlítő szerepének növelése” területen.

A célkitűzésekhez szövegszerűen nem rendelődnek hozzá *konkrét fejlesztési feladatok*, de a stratégiában megfogalmazott, a regionális közoktatás-fejlesztési stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok lényegében tekinthetők fejlesztési feladatoknak is.

A célok közoktatási témakörönként megvizsgált térség-specifikusságának összefoglalása a 4. sz. táblázatban található.

4. sz. táblázat: a közoktatás-fejlesztési stratégia térség-specifikusságának megítéléséhez

Közoktatási téma/terület (A régiós közoktatás-fejlesztési stratégia céljai és a stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok)	Üres, szlogenszerű megjelölés	Országos oktatáspolitikai mechanikus leképezése	Van térségi dimenzió, de csak mennyiségi vonatkozásban	Van térségi dimenzió, problémaorientált kezelés
1. Az életben való sikeresség biztosítása a magas hatékonysággal szervezett, az életkori sajátosságokhoz is alkalmazkodó, eredményes neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés megteremtésével valamennyi tanuló számára, különös tekintettel a kistelepülések, aprófalvak gyermekeire, tanulóira				
<i>Óvodafejlesztés</i>		+		
<i>Alapfokú oktatási intézmények hatékony együttműködésének támogatása</i>			+	
<i>Egységes iskolák létrehozásának támogatása a kistérségi (mikrotérségi) központokban</i>		+		
<i>Pedagógiai alternatívák térségi módszertani központjainak kialakítása</i>				+
<i>Nemzeti és etnikai kisebbségi oktatás feltételrendszerének továbbfejlesztése</i>			+	
<i>Középiskolai kollégiumok gazdaságosabb, hatékonyabb működtetése és szakmai fejlesztése</i>		+		
<i>Az összehangolt iskolabusz hálózat kialakítása és működtetése</i>		+		
<i>Tartósan kórházi kezelésre szoruló tanulók fejlesztése érdekében 3 nagyvárosban egészségügyi intézmény keretében működő nevelési-oktatási intézmény létrehozása</i>				+
2. Az oktatási infrastruktúra fejlesztése a régió egészében, különös tekintettel a közoktatás mikrotérségi központjaira, a multifunkcionalitás előtérbe állításával				
<i>Óvodaépületek építése, felújítása, fejlesztése</i>			+	
<i>Iskolaépületek építése felújítása, fejlesztése</i>			+	
<i>A mikrotérségi központokban multifunkcionális, oktatási, közművelődési, szociális és egészségügyi feladatok ellátására is alkalmas intézmények kialakítása</i>			+	
<i>Az iskola eszköztárgykezele, korszerű infokommunikációs eszközök biztosítása</i>			+	
3. A régió oktatási humán erőforrásának fejlesztése a közoktatás-irányításban dolgozók és a pedagógiai feladatokat ellátók körében, magas színvonalú szakértői háttér biztosítása				
<i>A régió oktatási tervezési rendszere egységes elveinek kidolgozása</i>			+	
<i>A települési és kistérségi oktatás irányításában résztvevők képzése és továbbképzése</i>			+	
<i>Középtávú regionális pedagógusképzési és továbbképzési terv kialakítása</i>			+	
<i>Kistérségi foglalkoztatási és helyettesítési rendszer kialakítása</i>		+		
<i>A közoktatásból kikerülő pedagógusok bevonása a felnőttképzésbe</i>	+			
4. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó és lehetővé tevő intézményi programok elterjesztésének támogatása, az ezt támogató intézményi programok, innovációk fejlesztése és elterjesztése				
<i>Kompetencia alapú oktatási programcsomagok felhasználásának regionális kiterjesztése</i>		+		
<i>Hatékony tanulás-szervezési eljárások és módszerek minél szélesebb körű elterjesztése</i>		+		

<i>A tehetséggondozás esélykiegyenlítő szerepének növelése</i>			+	
<i>Idegen nyelv tanításához szükséges feltételek javítása</i>		+		
<i>A közismereti oktatás fejlesztése a szakközépiskolákban és szakiskolákban</i>		+		
<i>Környezettudatos szemlélet kialakítása és fejlesztése</i>	+			
5. A szegregáció csökkentése, az együttnevelés, a befogadó oktatási rendszer tárgyi és szellemi feltételeinek megteremtése és folyamatos fejlesztése				
<i>Együttnevelést megvalósító iskolafejlesztési program kialakítása és elterjesztése</i>	+			
<i>Roma többségű, vagy teljes mértékben roma tanulókból álló alapfokú intézmények nevelési, pedagógiai programjának fejlesztése</i>			+	
6. Korszerű, hatékony és eredményes pedagógiai szakszolgálat és pedagógiai szakmai szolgáltatások biztosítása valamennyi tanulónak és nevelési-oktatási intézménynek				
<i>A tanulási képességeket vizsgáló szakértői bizottságok tevékenységének összehangolása, eljárásrendjük egységesítése</i>		+		
<i>Egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmények kialakítása a kistérségi központokban</i>		+		
<i>A régió pedagógiai szakmai szolgáltatási rendszerének kialakítása</i>	+			
7. A régió speciális munkaerő-piaci elvárásainak megfelelő szakképzési rendszer kialakításához szükséges közoktatási háttér biztosítása	+			
Megjegyzés: Ezen stratégiai célhoz nem szerepel a dokumentumban a stratégiai cél megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési cél.				

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

A *közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése* fejezet mindhárom alfejezetében megjelennek a térségspecifikusság jelei.

A „Regionális információs és kutatási tevékenység” alfejezetben az szerepel, hogy a közoktatás információs rendszerének egyaránt kell szolgálnia a mindenkori fejlesztési igények által teremtett kutatásokat, illetve a szükséges adatbázisok segítségével a közoktatási folyamat elemzését, értékelését, karbantartását. Regionális, nagyvárosi (agglomerációs) és kistérségi szinten át kell gondolni a térségben működő közoktatási és felsőoktatási intézmények súlyát, szerepvállalását és prioritási területét a közoktatás információs rendszerének hálózatában. Ezt a rendszert foghatja egybe egy közös „közoktatási igazgatási-irányítási tudásportál”. A régióban tervezett kompetenciaközpontok sorába feltétlenül illeszkedik egy közoktatás-fejlesztési (módszertani), illetve egy szakképzés-fejlesztési módszertani központ életre hívása.

A „Regionális tervezés” alfejezet elképzelései közt az szerepel, hogy a regionális tervezési-fejlesztési szint kialakítása az oktatásirányítás decentralizációjának keretei között valósul meg. A regionális fejlesztés finanszírozhatóságának érdekében a stratégia szerint szükség van a térségi (megyei) közoktatás-fejlesztési közalapítványok regionális szintű összevonására és működésüknek a területfejlesztéssel való fokozottabb összehangolására. A közoktatás-fejlesztés tekintetében a regionális szintű tervezésnek és fejlesztésnek kiemelt szerepet kell kapnia néhány - a dokumentumban felsorolt 8 - kulcsterületen.

A „Pedagógusképzés és továbbképzés a régióban” alfejezetben leírtak szerint a nyugat-dunántúli régió pedagógusképzésben érdekelt intézményeinek korszerű pedagógus-továbbképző programokkal kell megjeleníteniük, azokat eredményesen kell megvalósítaniuk, majd a gyakorlatban elért sikerekre támaszkodva újra kell vívniük az akkreditációs küzdelmeket. Mivel egy-egy intézmény, kar, tanszék nem feltétlenül rendelkezik minden

szükséges és elégséges feltétellel ahhoz, hogy teljes körű képzési kínálatot nyújtson a pedagógusképzés területén, célszerű megvizsgálni a regionális együttműködés lehetőségeit.

Összességében a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában a térség-specifikusság, a területi szempontok érvényesítése megfelelő mértékben megjelenik, és végig is vonul a dokumentumon. Az erősségek, a lehetőségek, a gyengeségek, a veszélyek, továbbá közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése, a stratégiai elvek, a stratégiai valamint a középtávú fejlesztési célok, továbbá a prioritások szintjén kezelt fejlesztési törekvések bemutatása során többnyire megjelenik a régióspecifikusság, a területi kooperáció lehetősége és szükségessége a minőségre, eredményességre, hatékonyságra és esélyegyenlőségre törekvő minőségi célok megvalósítása érdekében.

2.3. A társadalmi-gazdasági igények és szükségletek megjelenése a közoktatás-fejlesztési stratégiában

Az alfejezet célja annak bemutatása, hogy megjelennek-e a stratégiában társadalmi-gazdasági igények és szükségletek, vannak-e konkrét, kézzelfogható jelei, mennyire vették figyelembe a társadalmi-gazdasági kontextust a dokumentum készítésekor.

A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának egészére megállapítható, hogy a dokumentumban megjelennek a régió társadalmi-gazdasági igényei és szükségletei, azok adják a helyzetelemzés jelentős részét, a tervezett fejlesztés kiindulópontját, és a célok megfogalmazása is sok esetben ezek alapján történt meg.

A vezetői összefoglalóban szerepel a társadalmi-gazdasági igények első megjelenési pontja, amikor a dokumentum a Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégiát mint alapvetően területfejlesztési programot említi, majd azt írja, hogy a külső környezet kihívásaira válaszoló, illetve a régiós sajátosságokra épülő jövőkép alapján történik meg a stratégiai célok és az azokhoz illeszkedő fejlesztési célok rögzítése.

A stratégia jövőképeinek víziója szerint a nyugat-dunántúli régió közoktatása a tudásgazdaság igényeit kielégíteni képes, innovatív, kompetencia-alapú, minőségelvű rendszer, amelynek intézményhálózata mikrotársadalmi alapon szerveződik, multifunkcionális feladatai révén biztosítja a rendelkezésre álló kapacitásainak minél jobb kihasználását, amelynek irányítását a fenntartók kistérségi szinten szervezett professzionális tanügy-igazgatási szervezetek segítségével végzik.

A stratégia készítésének céljai között nem jelennek meg közvetlenül a társadalmi-gazdasági igények és szükségletek, csupán közvetve, a „Kapcsolat, együttműködési keret létrehozása a kistérségi és regionális közoktatás irányítás, a szakma és a szolgáltatást igénybevevők között” célt megadó mondatban.

A stratégia helyzetelemzés fejezetei meghatározó mértékben a térség adott gazdasági és társadalmi trendjeivel és problémáival függnek össze, és azokkal a szükségletekkel, amelyekkel a gazdaság és a társadalom jellemezhető a versenyképesség és a társadalmi fejlődés (felzárkózás) vonatkozásában. Külön alfejezetben szerepel a globális gazdasági, társadalmi trend, külön a régió gazdasága és munkaerő piaca, külön a régió társadalmi szerkezete, a hátrányos helyzetűek, romák helyzete.

A gazdasági térszerkezet megyei viszonylatban eltérő képet mutat, de kistérségi szinten még ennél is heterogénebb. A versenyképességet tekintve a gazdasági nyitottság, a globális hálózatok és gyorsforgalmi úthálózatok elérhetősége, az innovációs centrumok kapacitásai,

valamint a humánerőforrás és az információs és kommunikációs technológiák jelenléte alapján az 5 megyei jogú város szűkebb vonzáskörzete, továbbá Sárvár, Szentgotthárd, valamint turisztikai adottságaik alapján a keszthelyi és a hévízi kistérségek abszolút vagy viszonylag versenyképesnek tekinthetők. Ezzel szemben sajnos elég sok teljesen versenyképtelen kistérség is található a régióban, elsősorban a déli határ mentén, valamint a vasi-zalai belső periferián.

A régióban a térség gazdaság szerkezetében az első számú ágazati prioritások között szerepel a legnagyobb gazdasági súllyal rendelkező járműipar, a fa- és bútorturizmus, mint helyi jelentőségű szektor, valamint kiemelt területet képez a régióban koncentráltan jelenlévő termálkincsre épülő egészségturizmus. Ezen szektorokat egészíti ki az információs és kommunikációs technológiák támogatása, a környezeti iparágak, különös tekintettel a megújuló energiaforrásokra, valamint felsőoktatási szektoron alapuló ún. tudásipar. A mezőgazdaság, de inkább az ipar súlya várhatóan tovább fog csökkenni.

A folyamatosan csökkenő óvodai és iskolai gyermeklétszám miatt szükséges a közoktatási ellátórendszer átalakítása, a mikrotérségi, térségi ellátások ösztönzése.

Nyugat-Dunántúl lakosságának képzettsége az ország többi régiójával összehasonlítva komoly versenyelőnyt jelenthet, hiszen – a főváros miatt domináns Közép-Magyarországot figyelmen kívül hagyva – itt a legmagasabb a 18 éven felüli érettségivel rendelkezők, és a 25 év feletti diplomások aránya is.

A 2001-es népszámlálási adatok szerint a roma népesség 3,6 %-a él a régióban, de rendkívül szórta: Győr-Moson-Sopron megye településeinek ötödében, Vas majd minden negyedik településén és Zala szinte valamennyi községében, városában. Településenként koncentrált népességük tehát kevésbé jellemző, a településen belüli szegregáció, elkülönülés azonban jelen van. A régióban jellemző a roma lakosság területi eloszlására, hogy a letenyei, zalaszentgróti és nagykanizsai kistérségben az átlag feletti.

A fogyatékosokkal ellátó intézményrendszer kiépítettsége tekintetében a régió országos viszonylatban a legrosszabb helyzetben van.

A régióban nehezen megvalósítható feladat az alapfokú oktatás lakóhelyhez lehető legközelebbi, magas színvonalú szolgáltatása, főként Vas és Zala megye aprófalvas településszerkezetéből adódóan. Így a városok többsége elszívja az óvodásokat, az általános iskolai tanulókat a környező településekről, aminek következtében a kisebb intézmények folyamatosan leépülnek.

Szakközépiskolák esetében országos szinten és Zala megyében a gazdasági-, szolgáltatási szakterület jelenléte meghatározó. A régióban és a többi régióbeli megyékben a műszaki szakterület elsősége jellemző, hasonlóan a szakiskolai megoszlásokhoz. Az agrárszakterület részaránya szakközépiskola esetében is Vas megyében a legmagasabb, hasonlóan a szakiskolai megoszláshoz.

A nyugat-dunántúli régióban legnagyobb arányban a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, vendéglátás-idegenforgalom, gépészet, építészet, egyéb szolgáltatások, faipar, elektronika, mezőgazdaság és informatika szakmacsoportokban részesülnek szakképzésben a tanulók.

A fentiek azok a regionális jellemzők, amelyek a közoktatás-fejlesztésben egy, a jelenleginél régió specifikusabb cél- és támogatási rendszer kialakítását indokolják. Ezek a jellemzők a régió adott gazdasági és társadalmi helyzetével függnek össze. A felnőtt lakosság iskolázottságának szintjében, a régió társadalmi szerkezetében, a hátrányos helyzetű rétegek arányában, a munkaerő-piac állapotában, a versenyképesség terén, a településszerkezetben egyértelműen az egyik legkedvezőbb adottságú térségnek tekinthető a régió, viszont a régióon belül az előző területeken belül is elég nagy a szórás.

Ezek tehát azok a problémák, amelyek megoldásához közvetlenül vagy közvetetten a közoktatás fejlesztésének is hozzá kell járulnia.

A térségi integrált szakképzők központok létrehozásával az intézményrendszer tovább bővül, és remélhetőleg minőségi változást hoznak a teljes szakképzési rendszerben, így a felnőttképzésben is. Céljuk a munkaerő-piaci igényeket rugalmasan követő szakképzési rendszer kialakítása, a tanulásból a munka világába való átmenet megkönnyítése a fiatalok számára, a fiatalok felkészítése a munkaerő-piacra való belépésre, az egész életen áttartó tanulásra, illetve a gyakorlatorientált szakképzés bázisának megteremtése, szoros kapcsolat kialakítása a gazdasági élet szereplőivel, a vállalatoknál gyakorlati képzést folytatók számára tanácsadás nyújtása.

A felnőttképző intézmények saját üzleti érdekeikre ügyelve rugalmasan követik a munkaerőpiaci igényeket. A képzéseik megvalósításához a régióban élő és dolgozó szakembereket alkalmaznak, akik részben a régió középiskoláiban, főiskoláin oktatnak, részben gazdálkodó szervezetek tapasztalt szakemberei. A felnőttképzők a képzések technikai hátterét egy-két kivételtől eltekintve a régió szakképző intézményeivel kötött megállapodások keretében biztosítják.

Nyugat-Dunántúl megyei különböző képet mutatnak a középfokú oktatás terén. Győr-Moson-Sopron megye elsősorban a gimnáziumi pozícióit erősítette. Feltételezhető, hogy a felsőfokú tanulás iránti növekvő igények realizálódnak a gimnáziumi továbbtanulás gyakorisága mögött. Ezzel szemben Vasban és Zalában a szakmunkás tanulók egyértelműen a szakközépiskolákba áramlottak át.

A stratégia fontos témakörnek tekinti a gazdaság és a képzés kapcsolatát, amelynek kiemelt kapcsolódási pontja a munkaerő-kereslet és a képzési kínálat piaci rendszerének összehangolása.

A SWOT elemzésben is markánsan megjelenik a gazdaság és az oktatás kapcsolata mint szempont. A teljes SWOT elemzés 65 elemből áll, amelyek közül 9 ezt a kapcsolatot tükrözi. (5. sz. táblázat.)

5. sz. táblázat:

Oktatás és gazdaság kapcsolata a SWOT elemzésben

GLOBALIS GAZDASÁGI, TÁRSADALMI, OKTATÁSI TRENDEK	E	Néhány városban, pl. Győrben a gazdasági élet jelentős befolyással van az oktatásra és képzésre A régióban vannak jó példák a gazdasági szereplőkkel való hatékony együttműködésre (pl. munkaerő-piaci paktumok) Igényeknek megfelelő módon, folyamatosan zajlik a képzési profilváltás Jogszábrályilag előírt a képességfejlesztő, kompetencia alapú oktatás elősegítése az évenként ismétlődő országos mérésekkel, szankciókkal
	L	Régió határmenti fekvéséből fakadó előnyök kihasználása (pl.: együttműködés a nyelvoktatás szervezésében, benchmarking, Európai Egyetemi mesterképzés megalapozása)
	GY	A régió más területein a gazdasági élet befolyása az oktatásra nem elég markáns Hiányszakmákban szervezett képzéseken alacsony részvételi hajlandóság és csekély motiváció jellemző
A RÉGIÓ GAZDASÁGA ÉS MUNKAERŐPIACA	L	Az oktatási intézmények és a helyi gazdasági élet szereplői közötti kapcsolat szorosabbá tétele – „nyitott iskola”
	V	A szakiskolai képzésben, szakképzésben résztvevők arányának további csökkenése és a szakképzés nem megfelelő minősége a gazdaság fejlődését gátolhatja

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

A SWOT elemzésben az oktatás és a társadalom kapcsolata az oktatás és a gazdaság viszonyánál részletesebben – a 65 elemből 21-ben – jelenik meg (6. sz. táblázat).

6.sz. táblázat:

Oktatás és társadalom kapcsolata a SWOT elemzésben

GLOBALIS GAZDASÁGI, TÁRSADALMI, OKTATÁSI TRENDEK	E	Igényeknek megfelelő módon, folyamatosan zajlik a képzési profilváltás Jogszábaályilag előírt a képességfejlesztő, kompetencia alapú oktatás elősegítése az évenként ismétlődő országos mérésekkel, szankciókkal
	GY	Az iskolázottságot tekintve nagyok a kistérségeken belüli különbségek is Önkormányzatok helyi politikájában nem elég markánsan jelenik meg az oktatáspolitikában való gondolkodás Felsőoktatásban résztvevők relatív nagy aránya tanul a régió kívül, ami csökkenti a tanulás utáni „hazatérés” esélyét Nem terjedtek el az alternatív gyermek-felügyeleti szolgáltatások, különösen a bölcsődével nem rendelkező kistélepléseken
HÁTRÁNYOS HELYZETŰEK, ROMÁK HELYZETE	GY	Intézmény fenntartás bizonytalansága a tanulói létszámcsökkenés miatt
	V	A kistéleplési iskolák megszűnésével a hátrányos helyzetűek esélyegyenlőtlensége tovább nő
KISTÉRSÉGI KÖZOKTATÁSI STRUKTÚRA KIÉPÜLÉSE A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓBAN	E	Megindult a kistérségi közoktatási együttműködés
	L	A régió egységes kistérségi tanügy-irányítási humán infrastruktúrájának és tudásportáljának megteremtése Az oktatásirányítás kistérségi szintű megszervezése (szakmapolitika, tanügyigazgatás) Kistérségi együttműködés hatékonyabb kihasználása, infrastruktúra fejlesztése; Multifunkcionális mikrotérségi együttműködések szervezése
ÓVODAI NEVELÉS	V	A hátrányos helyzetű mikrotérségekben az óvodák leépülése, amely a nők munkaerő-piaci helyzetét tovább rontja
	L	Az infrastruktúra kapacitásának felhasználása multifunkcionális célokra
KÖZÉPFOKÚ OKTATÁS	E	A középfokú szakképzésben elkezdődött a koordináció (TISZK-ek megjelenése), amely a közoktatásban is fejlesztéseket eredményez (pl. szervezeti kultúra, oktatás módszertan) Az idegen nyelv elsajátítását erősítő nyelvi előkészítő osztályok bevezetése
	GY	Pályaorientáció és a gyakorlati képzések többnyire iskolai tanműhelyekben folynak, amelyek nem készítik fel kellő mértékben a tanulókat a munkaerő-piaci helytállásra
PEDAGÓGIAI-SZAKMAI SZOLGÁLTATÁSOK	V	A pedagógusképzés intézményi struktúrájának lassú alkalmazkodása miatt nem tudja követni a közoktatásban megjelenő igényeket
ESÉLYEGYENLŐSÉG (SZEGREGÁCIÓ FELSZÁMOLÁSA)	E	A társadalmi egyenlőtlenségekből adódó hátrányokat felszámoló programokban való részvételi szándék növekedése
	GY	Az esélyegyenlőtlenségeket csökkentő szakmai programok nem kidolgozott stratégia mentén valósulnak meg
	V	A szabad iskolaválasztás kialakult gyakorlata az esélyegyenlőtlenségeket tovább növeli

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

A stratégia *jövőképében* három területen egyértelműen megjelenik a gazdaság illetve a társadalom oktatással való kapcsolata:

- A tudás gazdaságban a javak előállításához, fejlesztéséhez, értékesítéséhez, használatához fűződő tudás a kulcsfontosságú tényező – erre kell építenie a tudás gazdaság közoktatásának is
- A „nyitott iskolában” lehetőség lesz olyan tanuló-szülő támogató rendszer kialakítására, amelyben a szülő kapcsolatot tud teremteni a tanárokkal, a szülő-iskola viszonyban megerősödik a szülői kontroll. A korszerű technika XXI. század eszközeivel összekapcsolja a tanulókat, tanárokat, a szülőket az iskolával és az iskolát a tágabb környezettel
- Bővül a multifunkcionális intézmény feladatrendszere, amely képzetesebb, több szakterület - pl. nevelés-oktatás, szabadidős foglalkoztatás, szociális, kulturális feladatok - ellátására alkalmas, infokommunikációs eszközökhöz értő pedagógusok jelenlétét igényeli.

Tehát a stratégia *jövőképében* kiemelt szerepet kap a használhatóbb tudás megszerzése, a helyi társadalom felé nyitott iskola, a multifunkcionális. közoktatási feladatot is ellátó intézmény.

A *stratégia alapelvei* egyértelműen utalnak az oktatás gazdasággal és társadalommal való kapcsolatára, amikor fenntartható fejlődésről, a tudás gazdaság kihívásairól, a korszerű, gyakorlat közeli pedagógiai módszerekről, az előzőeknek megfelelő infrastruktúra létrehozásáról és mindenki számára elérhető közoktatási szolgáltatásokról beszél.

A *stratégia mind a négy prioritása* (a régió közoktatás irányítási rendszerének fejlesztése, a régió közoktatási intézményrendszerének fejlesztése, a régió közoktatásának tartalmi, módszertani fejlesztése, a régió pedagógusainak felkészítése a tartalmi és szakmai módszertani paradigmaváltás által megkövetelt új szerepre) illetve a hozzájuk kapcsolódó 4-7 intézkedés közvetve vagy közvetlenül utal az oktatás gazdasággal illetve társadalommal való kapcsolatára.

A *7 stratégiai cél* mindegyike valamint a stratégiai célok megvalósítását szolgáló *középtávú fejlesztési célok* döntő többsége közvetve vagy közvetlenül kapcsolódik a gazdaság és a társadalom igényeihez, szükségleteihez.

A *közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése* fejezet mindhárom alfejezetében megjelenik az oktatás gazdasággal illetve társadalommal való kapcsolata.

A „Regionális információs és kutatási tevékenység” alfejezetben – többek között – az szerepel, hogy a közoktatás információs rendszerének egyaránt kell szolgálnia a mindenkori fejlesztési igények által teremtett kutatásokat, illetve a szükséges adatbázisok segítségével a közoktatási folyamat elemzését, értékelését, karbantartását. .

A „Regionális tervezés” alfejezet elképzelései közt – többek között – az szerepel, hogy a erősíteni kell a közoktatás felnőttképzési szerepvállalását, növelni kell a közoktatás méltányosságát, át kell venni a gazdaságban bevált, eredményes módszereket.

A „Pedagógusképzés és továbbképzés a régióban” alfejezetben leírtak szerint a nyugat-dunántúli régió pedagógusképzésben érdekelt intézményeinek korszerű pedagógus-továbbképző programokkal kell megjeleníteniük, azokat eredményesen kell megvalósítaniuk. Ehhez gyakorlat-orientált, kompetencia-alapú, korszerű módszertanra épülő, a „nyitott iskola” igényeit kielégíteni képes pedagógus-(tovább)képzési kurzusok tömegét kell kifejleszteni.

Összességében a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában az oktatás gazdasággal illetve társadalommal való kapcsolata hangsúlyosan jelenik meg, és végig is vonul a dokumentumon. Az erősségek, a lehetőségek, a gyengeségek, a veszélyek, továbbá közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése, a stratégiai elvek, a stratégiai valamint a középtávú fejlesztési célok, továbbá a prioritások szintjén kezelt fejlesztési törekvések bemutatása során meghatározó mértékben jelennek meg a gazdaság és a társadalom igényei, szükségletei. A bemutatott tények, trendek és a megtervezett célrendszer összhangban van egymással.

2.4. A közoktatás és más közszolgáltatások kapcsolata a régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában

A közoktatás és más közszolgáltatások kapcsolatát a stratégiában az alábbi hét területen került vizsgálatuk: fenntartók, felsőoktatás, felnőttképzés, egészségügy, művelődés, szociális szféra, civil szféra.

A közszolgáltatások egységes kezelésére két helyen is utal a stratégia. A stratégia jövőképében szerepel, hogy „Rövid időn belül széles körben létrejön a mikrotérségi multifunkcionális intézmények hálózata, amely egy kistérségi keretek között, intézményfenntartó társulásban szervezett óvoda, általános (és esetleg középiskola) funkcióit magába foglaló szociális, egészségügyi, kulturális közösségi funkciókat ellátó intézményháló”. A regionális közoktatás-fejlesztési stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok fejezet „6.2 Az oktatási infrastruktúra fejlesztése, kiemelten a közoktatás mikrotérségi központjaiban” alfejezetében pedig az szerepel, hogy „A mikrotérségi központokban olyan infrastruktúra kialakítására kell törekedni, amely multifunkcionális építményként a közoktatási feladatellátás mellett a település és a mikrotérség felnőttképzési (lehetővé téve a távoktatási forma elterjedését), továbbá közművelődési, szociális és egészségügyi feladatellátásába is bekapcsolható.”

Azonban ez a gondolat nem vonul végig olyan következetesen az anyagon, mint a közoktatásnak a gazdasággal illetve a társadalommal való kapcsolata. Az előbb említett módon szerepel ugyan a jövőképben és az infrastruktúránál, de az egyes közszolgáltatási területek szakmai, tartalmi kapcsolódási lehetőségeiről nem sok szó esik a régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában.

Ezen kívül fontos megemlíteni, hogy a célok megvalósítása érdekében a stratégia a többszintű, sokrétű, ágazatközi együttműködések színterei között kiemelten kezelendőnek javasolja az alábbiakat:

- Közoktatás és a területfejlesztés
- Közoktatás és a közművelődési, szociális, egészségügyi, munkaügyi ágazatok
- Közoktatás és felsőoktatás
- Fenntartók és intézmények
- Önkormányzatok és nem önkormányzati fenntartók...

A stratégia 7.1.3 alfejezete („Integrált szakértői háttér a regionális intézményfejlesztés támogatásához”) tartalmazza, hogy az intézmények közötti feladatmegosztás tervezése, konzorciumi együttműködésben, a civil célcsoportokkal, más szolgáltatókkal (mint pl. a családsegítő-, nevelési tanácsadó szolgálat, egészségügyi ellátórendszer, munkaerő-piaci szereplők stb.) közösen végzendő feladatok tervének kialakításában szintén szükséges olyan integrált tanácsadói feladat ellátása, amely a források költséghatékony és fejlesztés szempontú felhasználását teszi lehetővé.

Nézzük meg az alfejezet elején említett hét terület stratégiában külön-külön meglévő előfordulásait is!

A *fenntartó* már a Vezetői összefoglalóban, a multifunkcionális alapokon szervezett regionális intézményfenntartó társulások hálózatának létrehozása témában is nagyon fontos szereppel jelenik meg. Ezen hálózat létrehozásának javaslata azonban a nyugat-dunántúli régió közoktatási stratégiájában megmarad az általánosságok szintjén.

A stratégia jövőképe azt is tartalmazza, hogy az irányítást a fenntartók a kistérségi szinten szervezett professzionális tanügy-igazgatási szervezetek segítségével végzik. Továbbá szerepel benne, hogy az önkormányzati, nem önkormányzati iskolafenntartók aránya a jövőben csak kismértékben változik.

A stratégiakészítés céljai közt megemlíti azt is, hogy: „*Ösztönözze együttműködésre a fenntartókat.*”

A pedagógiai szakmai szolgáltatásoknál fontos meglévő értéknek tartja a stratégia a fenntartói munka támogatását is.

A fenntartók számára a stratégia a középtávú fejlesztési célok között jeleníti meg a kollégiumok hatékonyabb, gazdaságosabb működtetését és szakmai fejlesztését.

A TÁMOP pályázatok megvalósítása során fontos feladatként szerepel a kompetenciaalapú oktatás, nevelés elterjesztése érdekében az intézményvezetés, az iskolafenntartók és partnereik bevonása a pedagógusok felkészülését szolgáló programokba

A *felsőoktatás* is megjelenik több szerepben a régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában. A stratégia helyzetelemzése az elsőszámú ágazati prioritások kiegészítőjeként nevesíti a felsőoktatási szektoron alapuló ún. tudáspart. A SWOT elemzés a gyengeségek közt említi meg, hogy a felsőoktatásban résztvevők relatív nagy aránya tanul a régióon kívül, ami csökkenti a tanulás utáni „hazatérés” esélyét.

A felsőoktatás a pedagógusképzési szakok tartalmának megszervezőjeként, a pedagógiai szakmai szolgáltatások egyik biztosítójaként is megjelenik a stratégiában. A stratégia a kutatások terén jó megoldásnak tartja több, esetleg a képző intézményekhez szorosan kapcsolódó kutató-hálózat működtetését, amely kiváló szakmai műhelyek együttműködésére építhet.

A stratégia szerint a 2007-2013-as operatív programhoz való fontos kapcsolódási terület a közoktatási és felsőoktatási intézmények művelődési, szociális, egészségnevelési és szabadidős szolgáltató szerepének erősítése, az oktatási és kulturális intézmények együttműködésének erősítése.

A *felnőttképzés* sajátos módon szerepel a stratégiában. A *felnőttoktatással* a helyzetelemzés külön fejezete foglalkozik. A felnőttoktatás és a felnőttképzés kategóriák viszont néha fogalmilag felcserélve, gyakran egybemosva szerepelnek. („A *KSH 2003-ban végzett felmérése alapján az élethosszig tartó tanulásban való részvételi hajlandóság szempontjából a régiók között a Nyugat-dunántúli Régió az utolsó helyen áll 18%-os értékkel. A régióban a résztvevők többsége a szervezett keretek között zajló iskolarendszerű képzéseken vett részt, az informális tanulás ismertsége és jelentősége csekély.*” szövegrész a helyzetelemzés rész felnőttoktatás fejezetében szerepel, de a SWOT elemzésnél felnőttképzési gyengeségként van megemlítve. Illetve a felnőttoktatással foglalkozó fejezet végén az szerepel a helyzetelemzésben, hogy „*Több esetben az adott megyében meglévő felnőttoktatási kínálat határozza meg az indítandó képzéseket, és nem a munkaerő-piaci igények.*” „*Több esetben az adott megyében meglévő felnőttoktatási kínálat határozza meg az indítandó képzéseket, és nem a munkaerő-piaci igények.*”)

A regionális közoktatás-fejlesztési stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok között megemlítik a létszámcsökkenés miatt feleslegessé váló pedagógusok felnőttképzésbe való bevonását mint lehetőséget, azonban ezt nem fejtik ki részletesebben.

A felnőttoktatást a stratégia készítői kistérségi szinten javasolják megszervezni.

Az *egészségügygel* kapcsolatban - azon kívül, hogy az egészségügy szerepel az egységes közszolgáltatásokkal kapcsolatos gondolkodásnál a jövőképben és a stratégiai célok sorában - a regionális közoktatás-fejlesztési stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok között egy fontos elképzelésként jelenik meg a tartósan kórházi kezelésre szoruló tanulók fejlesztése érdekében 3 nagyvárosban egészségügyi intézmény keretében működő nevelési-oktatási intézmény létrehozása. A középtávú fejlesztési célok között javasolja még a stratégia a közoktatási ágazaton belüli regionális humán erőforrás fejlesztési stratégia készítése során a területfejlesztéssel együttműködve figyelembe venni más ágazatok, különösen az egészségügy, a szociális, a közművelődési és munkaügyi ágazat humán erőforrás tervezését a kapcsolódó területeken. Konkrétumok hiányában azonban ez így egy kicsit általánosnak tűnik.

A stratégia régiós szinten tervezendő feladatnak javasolja a gyermekgyógyüdülőkben, egészségügyi vagy rehabilitációs intézményekben tartós gyógykezelés alatt álló gyermekek tankötelezettségének teljesítéséhez szükséges nevelés-oktatás ellátását.

A *művelődés*, közművelődés a stratégiában szintén csak az általánosság szintjén, szlogenként jelenik meg, egyrészt a középtávú célok között a mikrotérségi központokba tervezett multifunkcionális építmények kialakításánál.

A stratégia megemlíti, hogy azokon a településeken, ahol teljes mértékben felszabadulnak az eddig oktatási célokat szolgáló épületek, ott a hasznosítás során előtérbe kell helyezni a közművelődési, szociális és egészségügyi feladatok ellátásához kapcsolódó közösségi igényeket, különösen akkor, ha ezek ellátása mikrotérségi célokat is szolgál. A művelődési otthonok az alapfokú művészetoktatási intézményeket befogadó helyekként is megjelennek.

A közoktatási humán erőforrás régiós fejlesztésekor a stratégia figyelembe venni ajánlja a közművelődési és munkaügyi ágazat humán erőforrás tervezését a kapcsolódó területeken. A közoktatási és felsőoktatási intézmények művelődési, szociális, egészségnevelési és szabadidős szolgáltató szerepének erősítése szintén csak az általánosságok szintjén jelenik meg.

A TIOP-pal való fontos kapcsolat, hogy az „Intelligens” iskola a helyi közösségi, kulturális, közművelődési élet szervezésének központja.

A *szociális szféra* a közszolgáltatások egységes kezeléséről e fejezet elején írtak szerinti általánosság szintjén, szlogenként jelenik meg. (A mikrotérségi multifunkcionális intézmények hálózatának része, figyelembe kell venni a szociális szféra humán erőforrás-tervezését.)

A *civil szféra* csak néhány helyen és csak az általánosságok szintjén került megemlítésre a stratégiában. A fenntartható fejlődés érdekében a közoktatás minden szintjén törekedni kell környezet-tudatos szemlélet kialakítására, együttműködve az állami és civil szerveződésekkel. A civil célcsoportokkal közösen végzendő feladatok tervének kialakításában integrált tanácsadói feladat ellátása szükséges.

A stratégia szerint a 2007-2013-as operatív programhoz való fontos kapcsolódási pont, hogy az OP a helyi civil szerveződések is bevonja a pályázati támogató rendszer kiépítésébe

- az RPTH (Roma Programtámogatási Hálózat) és az OOIH mellett -, továbbá a hátrányos megkülönböztetés felszámolását támogató társadalmi környezet kialakításának ösztönzésébe.

A SWOT elemzés egyenetlenül és hiányosan foglalkozik a közszolgáltatásokkal. A SWOT elemzésben a felsorolt szférák közül csak kettőre történik közvetlen utalás (7. sz. táblázat). A legtöbb megállapítás a fenntartókra utal. Az erősségek terén az iskolák működésének és eredményességének fenntartói ciklikus ellenőrzés oldaláról meglévő jogi szabályozottsága, a gyengeségek terén pedig ugyanez a téma a nem megfelelő finanszírozás oldaláról, továbbá az jelenik meg, hogy az önkormányzatok helyi politikájában nem elég markáns az oktatáspolitikában való gondolkodás

Ezen kívül még a felsőoktatással való kapcsolatokra utal a SWOT elemzés, de csak egy területen, hogy a felsőoktatásban résztvevők relatív nagy aránya tanul a régió kívül. A felsőoktatás, az egészségügy, a szociális szféra, a művelődés, a felnőttoktatás és a civil szféra nyomai nem találhatók a SWOT elemzésben.

Egy gyengeségnél a felnőttképzés is előkerül, de az nem a közoktatási törvény szabályozása alá esik.

7.sz. táblázat:

A közoktatás és közszolgáltatások összefüggésére utaló elemek a SWOT elemzésben

<i>Fenntartók</i>	E	Jogilag szabályozott az iskolák működésének és eredményességének fenntartói ciklikus ellenőrzése
	L	
	GY	Önkormányzatok helyi politikájában nem elég markánsan jelenik meg az oktatáspolitikában való gondolkodás A ciklikus fenntartói ellenőrzés anyagi feltételei nem adottak – így azokra gyakorlatilag nem kerül sor. Nincs visszacsatolás
	V	
<i>Felsőoktatás</i>	E	
	L	
	GY	Felsőoktatásban résztvevők relatív nagy aránya tanul a régió kívül, ami csökkenti a tanulás utáni „hazatérés” esélyét
	V	
<i>Felnőttképzés</i>	E	
	L	
	GY	Felnőttképzésben rendkívül alacsony részvételi hajlandóság, informális tanulás ismeretlensége
	V	
<i>Egészségügy</i>	E	
	L	
	GY	
	V	
<i>Szociális szféra</i>	E	
	L	
	GY	
	V	
<i>Művelődés</i>	E	
	L	
	GY	
	V	
<i>Civil szféra</i>	E	
	L	
	GY	
	V	

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

Összességében a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában – bár a közszolgáltatások egységes kezelése a „multifunkcionális alapokon szervezett regionális intézményfenntartó társulások hálózata” szlogen keretében megjelenik - a közoktatás és más közszolgáltatások kapcsolata a vizsgált hét terület (fenntartók, felsőoktatás, felnőttképzés, egészségügy, művelődés, szociális szféra, civil szféra) többségénél néhány konkrétumtól eltekintve többnyire csak az általánosság szintjén jelenik meg, és nem vonul végig következetesen a stratégia dokumentumán. Gyakran nem derül ki a forma és tartalom.

2.5. A közoktatási stratégia kapcsolódása a fejlesztés-orientált, komplex regionális tervezéshez

A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának régiós tervezéshez való kapcsolódását, a beépülés területeit és mértékét először összehasonlító dokumentum-elemzéssel vizsgáljuk, majd a szakértőkkel készített interjúk alapján próbáljuk feltárni.

A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában megjelenő fő területek, témák és azok tartalmának egyéb régiós dokumentumokkal való összevetését mutatja a 8.sz. táblázat. (A VAN oszlop a kapcsolódási pont létezésére, az AZONOS oszlop annak tartalmi hasonlóságára és komolyságára, mélységére utal az összevetett két dokumentumban megfogalmazottak alapján.)

8.sz. táblázat:

A közoktatás-fejlesztési stratégia komplex térségfejlesztési dokumentumokhoz való illeszkedéséhez

NyDRKFS	ROP Akcióterv 2007-9, közoktatási rész		ROP Akcióterv 2009-10, közoktatási rész		ROP társadalmi megújulás-közoktatási tartalom		ROP infrastruktúra – iskolai infrastruktúra	
	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem
A régiós közoktatás-fejlesztési stratégia hét célja és az egyes stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem	van/ nincs	azonos/ nem
1. Az életben való sikeresség biztosítása a magas hatékonysággal szervezett, az életkori sajátosságokhoz is alkalmazkodó, eredményes neveléshez-oktatáshoz való hozzáférés megteremtésével valamennyi tanuló számára, különös tekintettel a kistérségek, aprófalvak gyermekeire, tanulóira								
Óvodafejlesztés	-	-	-	-	-	-	-	-
Alapfokú oktatási intézmények hatékony együttműködésének támogatása	+	+	+	+	+	+	+	+
Egységes iskolák létrehozásának támogatása a kistérségi (mikrotérségi) központokban	+	+	+	+	+	+	+	+
Pedagógiai alternatívák térségi módszertani központjainak kialakítása	-	-	-	-	-	-	-	-
Nemzeti és etnikai kisebbségi oktatás feltételrendszerének továbbfejlesztése	-	-	-	-	-	-	-	-
Középiskolai kollégiumok gazdaságosabb, hatékonyabb működtetése és szakmai fejlesztése	+	+	-	-	-	-	+	+
Az összehangolt iskolabusz hálózat kialakítása és működtetése	-	-	-	-	-	-	-	-

<i>Tartósan kórházi kezelésre szoruló tanulók fejlesztése érdekében 3 nagyvárosban egészségügyi intézmény keretében működő nevelési-oktatási intézmény létrehozása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Az közoktatási infrastruktúra fejlesztése a régió egészében, különös tekintettel a közoktatás mikrotérségi központjaira, a multifunkcionalitás előtérbe állításával									
<i>Óvodaépületek építése, felújítása, fejlesztése</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>Iskolaépületek építése felújítása, fejlesztése</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+
<i>A mikrotérségi központokban multifunkcionális, közoktatási, közművelődési, szociális és egészségügyi feladatok ellátására is alkalmas intézmények kialakítása</i>	+	+	+	+	-	-	+	+	
<i>Az iskola eszközszükséglete, korszerű infokommunikációs eszközök biztosítása</i>	+	-	+	-	-	-	+	-	
3. A régió közoktatási humán erőforrásának fejlesztése a közoktatás-irányításban dolgozók és a pedagógiai feladatokat ellátók körében, magas színvonalú szakértői háttér biztosítása									
<i>A régió közoktatási tervezési rendszere egységes elveinek kidolgozása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>A települési és kistérségi közoktatás irányításában résztvevők képzése és továbbképzése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Középtávú regionális pedagógusképzési és továbbképzési terv kialakítása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Kistérségi foglalkoztatási és helyettesítési rendszer kialakítása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>A közoktatásból kikerülő pedagógusok bevonása a felnőttképzésbe</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Az egész életen át tartó tanulást megalapozó és lehetővé tevő intézményi programok elterjesztésének támogatása, az ezt támogató intézményi programok, innovációk fejlesztése és elterjesztése									
<i>Kompetencia alapú oktatási programcsomagok felhasználásának regionális kiterjesztése</i>	-	-	+	+	+	+	-	-	
<i>Hatékony tanulásszervezési eljárások és módszerek minél szélesebb körű elterjesztése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>A tehetség gondozás esélykiegyenlítő szerepének növelése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Idegen nyelv tanításához szükséges feltételek javítása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>A közismereti oktatás fejlesztése a szakközépiskolákban és szakiskolákban</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Környezettudatos szemlélet kialakítása és fejlesztése</i>	+	-	+	-	-	-	-	-	-
5. A szegregáció csökkentése, az együttnevelés, a befogadó oktatási rendszer tárgyi és szellemi feltételeinek megteremtése és folyamatos fejlesztése									
<i>Együttnevelést megvalósító iskolafejlesztési program kialakítása és elterjesztése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-

<i>Roma többségű, vagy teljes mértékben roma tanulókból álló alapfokú intézmények nevelési, pedagógiai programjának fejlesztése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Korszerű, hatékony és eredményes pedagógiai szakszolgálat és pedagógiai szakmai szolgáltatások biztosítása valamennyi tanulónak és nevelési-oktatási intézménynek								
<i>A tanulási képességeket vizsgáló szakértői bizottságok tevékenységének összehangolása, eljárásrendjük egységesítése</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Egységes pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmények kialakítása a kistérségi központokban</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>A régió pedagógiai szakmai szolgáltatási rendszerének kialakítása</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
7. A régió speciális munka-erőpiaci elvárásainak megfelelő szakképzési rendszer kialakításához szükséges közoktatási háttér biztosítása.								
Megjegyzés: Ezen stratégiai célhoz nem szerepel a dokumentumban a stratégiai cél megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési cél.								

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

Az előző táblázat jól mutatja, hogy a régiós közoktatási stratégia fő céljaiból elsősorban a hatékonyságot növelő és az infrastruktúrát fejlesztő elképzelések épültek be a régiós OP akcióterveibe. A régiós közoktatási stratégia szakmai fejlesztési tervei többsége nem kap támogatást ezekből a forrásokból. Azok a következő években minden bizonnyal többnyire csak olyan mértékben fognak megvalósulni, amennyire az országos TÁMOP programok lehetővé teszik, és amennyire sikeresen pályáznak a régió közoktatási intézményei, illetve fenntartóik.

Az alábbi – az elmúlt évek országos közoktatás-politikájában jelentős hangsúly kapott – területeket, témákat külön is megvizsgáltuk:

- intézményhálózat térségi alakítása: alsó-felsőtagozat, középfok, egységes iskola, 5-6. osztály, óvoda-iskola, bölcsőde-óvodai ellátás szervezése; koncentráció, integráció

Az egységes iskola kistérségi központokban való megvalósulásának terve valamennyi dokumentumban megjelenik.

A NyDRKFS és a NyDOP 2007-2008-as AT dokumentuma nem tartalmazza a közös óvoda-bölcsőde fejlesztéseket, de a NyDOP 2009-2010-es AT dokumentuma már igen.

Az 5-6. osztály nem szakrendszerű oktatás időkeretével kapcsolatban nincs elvárás, fejlesztési elképzelés egyik dokumentumban sem. Hasonlóan a tantárgyi/tantervi koncentráció és integráció terén sem.

- oktatási feltételek biztosítása (infrastruktúra, kiemelten: IKT, sport, étkezés, szabadidő, egész napos iskola stb.)

A közoktatási infrastruktúra fejlesztési szükséglete és terve valamennyi dokumentumban hangsúlyosan megjelenik, de a hozzájuk rendelt források nagysága csak a valós igények

töredékét biztosítja. Viszont az iskolai sporttal, a diákétkezéssel, az iskolai szabadidővel, az egész napos iskolával kapcsolatban nem szerepel elképzelés egyik dokumentumban sem.

Az IKT fejlesztések valamennyi dokumentumban hangsúlyosan szerepelnek.

- elérés, hozzáférés területi szinten (iskolabusz, kollégium)

A NyDRKFS iskolabuszsal és kollégiumfejlesztéssel kapcsolatos elképzelései nem épültek be a régiós akciótervekbe. Pedig az iskolabusz és a kollégium is szerepel a régiós OP Közoktatási infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése fejezetében.

- szakmai támogatás (szakszolgálat, szakmai szolgáltatások, egyéb)

A NyDRKFS pedagógiai szakmai szolgáltatásokkal és pedagógiai szakszolgálatokkal kapcsolatos elképzelései a NyDOP-ban még megjelennek, de az OP akcióterveiben már nem, így megvalósulásukra a következő években nem sok esély van. (Egy kivétel látszólag van ezen a téren: a szak- és a szakmai szolgáltatási feladatok infrastrukturális feltételeinek javítása is a támogatható tevékenységek között van, de csak akkor, ha a szolgáltató a közoktatási intézménnyel intézményegységet alkot. Viszont a régió közoktatás-fejlesztési elképzelései nem erről szóltak.)

- szakos tanárellátás (kiemelten: idegen nyelv, utazó tanárhálózat), SNI és HH integrációt, szociális funkciókat, pályaválasztást, tehetségfejlesztést stb. támogató tanár- és szakember-ellátás, Arany János program)

A NyDRKFS idegen nyelv oktatással kapcsolatos tervei sem a NyDOP-ba, sem az OP akcióterveibe nem épültek be.

Az utazó gyógypedagógusi hálózat NyDRKFS-ben szereplő fejlesztési elképzelései közül semmit sem tartalmaz a többi régiós dokumentum.

Az integrált nevelés, oktatás NyDRKFS-ben szereplő tervei szinte semmilyen szerepet nem kapnak az akciótervekben.

A pályaválasztás, tehetséggondozás sem tartozik a prioritások közé.

- tanártovábbképzés, iskolavezetés, vezetésfejlesztés

Vezetésfejlesztésről egyik dokumentum sem beszél. Magában a NyDRKFS-ben az iskolavezetés is csak egyszer és olyan szinten van megemlítve, hogy a programok sikeres megvalósításához szükséges az iskolavezetés bevonása. A nyugat-dunántúli ROP-os dokumentumai „jól illeszkednek” ehhez: meg sem említik az intézményvezetés, vezetésfejlesztés kifejezéseket.

A továbbképzésekkel kapcsolatban a NyDRKFS a lehetőségek között a pedagógus-továbbképzés regionális forrás-háttérének megteremtéséről; régió- és szakmaspecifikus továbbképzési (keret)rendszer kialakításáról ír.

A NyDRÁP a pedagógus-képzés megújításáról, az oktatásban dolgozók továbbképzéséről, környezeti neveléssel és IKT-vel kapcsolatos pedagógus-továbbképzésről ír, és a nemzetiségi oktatással kapcsolatban megemlíti, hogy hangsúlyt kell helyezni a módszertani és minőségi fejlesztésre, a pedagógusok továbbképzésére is.

Viszont a 2007-ben elfogadott NyDOP nem tesz említést pedagógus-továbbképzéssel kapcsolatos tervekről. A régiós akciótervekbe ez közvetlenül nem épül be, csak közvetve, olyan formában, hogy a közoktatási infrastruktúra fejlesztését csak olyan fenntartó

pályázhatja, amelyik bevállalja nyereségre a TÁMOP országos pályázatának humánerőforrás-fejlesztését is.

Átfogó horizontális szempontok:

- *esélybiztosítás, hátránykompenzálás (HH és SNI integráció, Arany János program, egyéb)*

Csak a 2009-2010-es AT tartalmazza először, hogy egyetlen felújítás sem valósulhat meg a hátrányos helyzetű gyerekek integrációjának felvállalása nélkül, ill. vállalni szükséges a sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelését-oktatását.

A NyDRKFS még a tehetségkutatás, tehetségazonosítás, tehetséggondozás térségi központjainak létrehozását, az Arany János Program és a régióban működő AJP intézmények és szakértők bevonásával egy pályázati támogató és mentori rendszer kiépítését tervezte, de a többi régiós már dokumentum nem tartalmazza ezeket az elképzeléseket.

- *eredményesség, minőség (mindkét „szélen” és a zöm számára; versenyek, kompetenciamérés felhasználása, munkaközösségek, minőségbiztosítás régiós vagy területi eszközei stb.)*

A NyDRKFS a regionális közoktatás-fejlesztési célokat négy irányvonal – minőség, hatékonyság, eredményesség, esélyegyenlőség – mentén fogalmazta meg, és minőségpolitikai rendszer kidolgozásáról beszél. Az eredményesség mérésére szolgáló fontos stratégiai célként jelöli meg a pedagógusképzésben és az iskolai gyakorlatban alkalmazott egységes szemléletű, regionális standardra alapozott mérési-értékelési rendszer kialakítását.

A NyDRKFS szerint a már kifejlesztett kompetencia alapú programcsomagok alkalmazásának elterjesztését támogatni szükséges mind az általános, mind a középiskolákban, és programcsomagok elterjesztésben meghatározó szerepük lehet az azokat kipróbáló Térségi Iskolai és Óvodai Központoknak (TIOK). Így, a TIOK-ok számának növelésével biztosítani kell, hogy minden kistérség számára elérhető közelségben legyen legalább egy ilyen szakmai kapcsolódási lehetőség.

A minőségügy, a minőségbiztosítás nem játszik kiemelkedő szerepet a régiós akciótervekben, régiós és területi eszközeiről nem beszélhetünk.

- *az oktatáshoz való egyenlő hozzáférés*

A NyDOP még kiemeli a szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférést és az ellátások minőségének javítását. Viszont ezek nem játszanak különösen nagy szerepet a régiós akciótervekben.

A szakértőkkel folytatott interjúk (1-4. sz. melléklet) ide vonatkozó tapasztalatai:

A szakértőkkel való interjúk megerősítették a dokumentumokból kiolvasottakat: több interjú alany megemlítette, hogy a közoktatási szempontból biztatóan indult a kezdeti tervezés és az egyeztetések, de a NyDRKFS ügyét régiós szinten képviselő RFÜ alelnök Wagner András váratlan halála után nem akadt olyan ember a régióban, aki megfelelő súllyal képviselte volna a közoktatás érdekeit. A 2009-2010-es NyDOP akcióterv idejére kezdhették felismerni a régiós erős emberek a közoktatási stratégiában leírtak megvalósításának

fontosságát, így az új pályázati kiírásban már szerepel több olyan elvárás, amit korábban az előző akcióterv idején még nem tartottak annyira fontosnak.

Az interjúk szerint voltak szép régiós elképzeléseik, de a végeredmény egy országos sztenderd kiírás lett.

A nyugat-dunántúli régió közoktatási stratégiájának megvalósulását nehezíti az a tény is, hogy elkészülte után a Regionális Fejlesztési Tanács (RFT) nem fogadta el, nem legitimizálta.

Összefoglalva megállapítható, hogy a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának elképzelései nagyon hiányosan épültek be a régiós akciótervekbe. A beépülés mértéke a hatékonyságnövelő multifunkcionális mikrotérségi központok, a kistérségi központokba tervezett egységes iskola és a közoktatási infrastruktúra fejlesztése terén viszonylag teljes, más területeken szinte semmi. Az elmúlt évek országos oktatáspolitikájának több hangsúlyos eleme nem vagy csak nagyon szerény mértékben épült be a régiós dokumentumok többségébe.

2.6. A tényeken alapuló policy-formálás nyomainak megjelenése a közoktatási stratégiában

A NyDRKFS jelentős mennyiségű adatból készített helyzetelemzésre épül. Ezek az adatok illeszkednek a stratégia szerkezetéhez.

A stratégia tényeken keresztüli megalapozottságát jelző táblázatban (10.sz. táblázat) szereplő mellékletek adatai közül néhány mennyiségi jellemzőt külön is kiemelünk (9. sz. táblázat).

9.sz. táblázat:

A stratégia tényeken keresztüli megalapozottságának, igazolásának néhány mennyiségi mutatója

<i>Információs háttér mennyiségi nyomai</i>	<i>Tendenciák</i>
Ábrák száma	10db
Táblázatok száma	15db
Mellékletek	11db
Összes	25 db
Fő adatforrás	nincs
Adatforrások jellege	Többségük elsődleges adat
Idősorok, trendek, változási tendenciák	14 db (kb. 60%)
Időintervallum	1991-2005
Domináns időintervallum	1991-2005
Melléklet hossza	18 oldal

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

Összesen 25 táblázat vagy ábra szerepel a teljes anyagban, amely egy 89 oldalas dokumentum. Maga a melléklet, amely egyetlen pontját kivéve ábrákat, táblázatokat tartalmaz, 18 oldalas. Az 1-2 oldalas táblázatok a jellemzőek. A melléklet előtti 71 oldalas szövegrészben nem szerepel egyetlen ábra és egyetlen adattáblázat sem.

Az adatforrások között a leggyakoribb az OM Oktatás-Statistikai Évkönyv (2004/2005), a Nyugat-dunántúli Régió, Regionális helyzetelemzés - „Partnerség 2007-13 Konzorcium” és A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor) (2005) használata. Lényegében mindegyik adattábla vagy ábra ezen három adatforrás valamelyikéből származó információkra, statisztikákra épül. Az információk tényadatok nagyságrendileg ötöde időbeli változásokat bemutató trendorientált táblázat vagy ábra. A stratégia néhány adat esetében (főleg demográfia) 1990-ig is visszanyúlik, de a domináns időintervallum a 2000-2006 közötti időszak.

A helyzetelemző részben szerepel a legtöbb tényadat, amely érinti az összes lényeges kérdéskört (demográfia, gazdaság, munkaerőpiac, társadalmi szerkezet, iskolázottság, közoktatási eredményességi mutatók, hátrányos helyzet indikátorai, intézményi és létszám jellegű közoktatási adatok). A mellékletben szereplő adatok régiós, megyei vagy nagyvárosi szintűek.

A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiája egyes fejezeteinek szövegében megjelölt, a dokumentum végén található mellékletek az alábbiak (10.sz. táblázat) szerint tartalmazznak táblázatokat, ábrákat, hivatkozva az alábbiakban megadott forrásokra:

10. sz. táblázat:

A tényeken alapuló policy-formálás nyomainak megjelenése a közoktatási stratégiában

Fejezet, cím	Forrás	Kelt, idősor/ állapot
3.2. A régió gazdasága és munkaerőpiaca	8.1., 8.2., 8.3. sz. melléklet szerinti	lásd alább a megfelelő mellékletnél
3.3. Demográfiai folyamatok, a régió társadalmi szerkezete, hátrányos helyzetűek, romák helyzete	8.4., 8.5., 8.6. sz. melléklet szerinti	
4.1. Óvodai nevelés	8.7. sz. melléklet szerinti	
4.2. Általános iskolai oktatás	8.8., 8.10. sz. melléklet szerinti	
4.4. Középfokú oktatás	8.9., 8.10. sz. melléklet szerinti	
6.1. Jövőkép	8.11. sz. melléklet szerinti	
8. Mellékletek		
8.1. sz. melléklet: Az egy főre jutó GDP folyóáron és változása, milliárd Ft, 1994-2003	Nyugat-dunántúli Régió, Regionális helyzetelemzés - „Partnerség 2007-13 Konzorcium”	2006. július
8.2. sz. melléklet: A gazdasági teljesítmény területi szerkezete a bruttó hozzáadott érték egy főre jutó értéke alapján, 2002	Nyugat-dunántúli Régió, Regionális helyzetelemzés - „Partnerség 2007-13 Konzorcium”	2006. július
8.3. sz. melléklet: A munkaerő-piaci néhány jellemző adata	Nyugat-dunántúli Régió, Regionális helyzetelemzés - „Partnerség 2007-13 Konzorcium”	2006. július
8.4. sz. melléklet: A népesség várható alakulása Magyarországon 1996-2016	KSH Népeségtudományi Kutató Intézet Előreszámítási adatbázis, 2004 (Készítette: Hablicsek László)	2004
8.5. sz. melléklet: A megyék és a régió 15-64 éves lakosságának megoszlása iskolai végzettség szerint (2005)	KSH	2005
8.6. sz. melléklet: Az iskolázottság mutatóinak alakulása a régióban, kistérségenként	Nyugat-dunántúli Regionális Operatív Program 2006.09.22-i munkaváltozat	2006.
8.7. sz. melléklet: Az óvodás gyermekek létszámának alakulása a régióban (1990/1991-2004/2005)	OM Oktatás-Statistikai Évkönyv (2004/2005)	2005.

8.8. sz. melléklet: Az általános iskolai tanulók létszámának alakulása a régióban (1990/1991-2004/2005)	OM Oktatás-Statistikai Évkönyv (2004/2005)	2005.
8.9. sz. melléklet: A nappali középfokú oktatásban résztvevő tanulók létszámának alakulása a régióban intézménytípusonként és összesítve (1990/1991-2004/2005)	OM Oktatás-Statistikai Évkönyv (2004/2005)	2005.
8.10. sz. melléklet: Az oktatás eredményességének főbb területi mutatói a 2004. évi országos kompetenciamérés eredményei alapján	Vári Péter (Sulinova Kht. Értékelési Központ)	2005.
<ul style="list-style-type: none"> • A 2004. évi országos kompetenciamérés eredményei régióként és évfolyamonként 		
<ul style="list-style-type: none"> • A 10. évfolyam régiókénti eredményei iskolatípus szerint 		
<ul style="list-style-type: none"> • A 2004. évi országos kompetenciamérések pontszámátlagai megyénként - 10. évfolyam 		
<ul style="list-style-type: none"> • A 2004. évi országos kompetenciamérések pontszámátlagai nagyvárosonként - 10. évfolyam 		
<ul style="list-style-type: none"> • A megyék sorrendje a felsőoktatási felvételi arányok szerint, 1991–2005 (%) 		
(a felsőoktatásba felvettek száma a 12. (13.) évfolyamosok létszámához viszonyítva)	A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor)	2005.
A megyék sorrendje a száz tanulóra jutó átlagos OKTV-pontszámok alapján	A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor)	2005.
A megyék sorrendje a száz tanulóra jutó átlagos OSZTV-pontszámok alapján	A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor)	2005.
A nyelvvizsgálóval rendelkező felvételizők számaránya (NY/J): 1991–1995. és 2001–2005	A középiskolai munka néhány mutatója (OKI - Neuwirth Gábor)	2005.

Forrás: Nyugat-dunántúli Regionális Közoktatás-fejlesztési Stratégia 2007-2013 (2006) alapján saját összeállítás

Összességében a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában felhasznált adatbázis összetétele és szerkezete lehetővé teszi, hogy az 1991-től 2005-ig terjedő időszakra vonatkozóan átfogó képi alakuljon ki a nyugat-dunántúli régió közoktatása helyzetének alakulásáról, a közoktatást befolyásoló demográfiai és társadalmi-gazdasági folyamatokról. A helyzetelemzésben szereplő adatok többségükben nem öncélúak, hanem a tartalomhoz szorosan kapcsolódva hitelessé teszik azt, illeszkednek a stratégia szerkezetéhez, alátámasztják a célok többségét.

3. A közoktatásnak szánt szerep a régió fejlesztésében

Míg a 2. fejezet a közoktatási ágazati gondolkodás oldaláról tárta fel a régiós dokumentumokban megjelenő oktatási tartalmakat, itt az elemzés arra keres választ, hogy a régió komplex fejlesztésében milyen szerepet szán az oktatásnak (mekkora a szerep és miben ragadható meg). Ezt két szinten közelítjük meg: először a ROP alapidokumentumok alapján, majd a megfelelő (humán erőforrás-oktatás, valamint humán infrastruktúra-oktatás) pályázatok részletesebb vizsgálatával.

3.1. ROP alapidokumentumok, átfogó régiós célok, fejlesztési feladatok

A regionális fejlesztési célok rendszerét a 2007 tavaszán elkészült „Partnerség 2007-13 konzorcium” Nyugat-dunántúli Regionális Átfogó Program és a 2007-ben elfogadott Nyugat-dunántúli Operatív Program 2007-2013, illetve annak akciótervei alapján lehet áttekinteni.

3.1.1. „Partnerség 2007-13 konzorcium” Nyugat-dunántúli Regionális Átfogó Program (készült a Regionális Fejlesztési Tanács megbízásából)

A 2007 tavaszán elkészült „Partnerség 2007-13 konzorcium” Nyugat-dunántúli Regionális Átfogó Program (NyDRÁP) célja, hogy „Meghatározza 2007-13-as középtávú tervezési időszakra a finanszírozási forrásokhoz (II. NFT) illeszkedve a regionális koncepció alapján a régió fejlesztési céljait és a támogatások szempontrendszerét.” Helyzetelemzésében külön nevelés-oktatás fejezet szerepel, benne „Óvodai nevelés”, „Általános iskolai oktatás”, „Középfokú oktatás”, „Felnőttoktatás, felnőttképzés”, „Felsőoktatás a Nyugat-Dunántúlon” alfejezetekkel. Ezek megállapításai hasonlóak a regionális közoktatási stratégia (NyDRKFS) megállapításaihoz, már csak azért is, mert a regionális közoktatási stratégia helyzetelemzése jelentős részben erre hivatkozik.

A NyDRÁP dokumentum III. Humán erőforrás fejlesztése fejezetének III.3. Minőségi oktatás, hozzáférés és infrastruktúra fejlesztése prioritása a NyDRKFS-ben szereplőhöz hasonló irányokat szab meg, pl.: „Törekedni kellene több helyszínen működő, multifunkcionális mikrotérségi közoktatási intézmények létrehozására (iskolabusz szolgáltatással), amelyek 8 évfolyamos általános iskolaként, óvodai és alapozó alapfokú művészetoktatási intézményegységekként, továbbá lakóhelyi közösségi feladatok ellátójaként (pl. kulturális programszervezés, felnőttoktatás, felnőttképzés stb.) is működnének. A fejlesztések során figyelembe kell venni a régió sajátos településszerkezetét, törekedni kell a mikrotérségi feladatellátásra, és a civil szféra bevonására.”

A támogatható tevékenységek között az elmúlt 5-6 év országos oktatáspolitikájának legfontosabb célkitűzései jelennek meg:

- A kompetencia alapú oktatás és a korszerű pedagógiai módszerek elterjedésének támogatása a közoktatásban és a szakképzésben.
- A halmozottan hátrányos helyzetű és a roma tanulók szegregációjának csökkentése, esélyegyenlőségük megteremtése a közoktatásban.
- Tanulási lehetőségek bővítése, új tanulási formák elterjesztésének ösztönzése (IKT, e-learning) különösen a régió aprófalvas térségeiben.
- A formális, nem-formális és informális rendszerek összekapcsolása (az előzetesen megszerzett tudás elismerési rendszerének bevezetése a nyugat-dunántúli regionális képzési hálózat koordinálásban).
- Az eltérő oktatási igényű csoportok oktatásának és a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának támogatása, az interkulturális oktatás.
- Átfogó mérési, értékelési és minőségirányítási rendszerek fejlesztése.
- A pedagógusképzés megújítása, az oktatásban dolgozók továbbképzése.
- A közoktatás hatékonyságát segítő területi együttműködések támogatása.
- A hátrányos helyzetű és roma tanulók szegregációja elleni küzdelem, az integrált oktatásuk támogatása, tanulási lehetőségeik bővítése.
- A kiemelkedően tehetséges hallgatók tehetségét támogató és fejlesztő, tehetséggondozó programok elterjesztése.
- Az „Intelligens” iskola infrastruktúrájának elterjesztése.

- Óvodai és az alapfokú oktatási-nevelési intézmények infrastruktúrájának fejlesztése, rekonstrukciója, korszerűsítése, bővítése.
- Új óvodák létrehozása, ahol nem működik gyermekek napközbeni ellátását biztosító szolgáltatás.
- Oktatás módszertani fejlesztés, civil szervezetek bevonása.

Kapcsolódó beavatkozások/intézkedések közt az alábbiakat jelöli meg:

- Minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek (TAMOP-ESZA).
- Az „Intelligens” iskola infrastruktúrájának elterjesztése (TIOP-ERFA).
- Közoktatási infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése (ROP-ERFA).

3.1.2. Nyugat-dunántúli Operatív Program 2007-2013 (készült a Kormány megbízásából)

A Nyugat-dunántúli Operatív Program (NyDOP) átfogó stratégiai célja: környezetileg tudatosan tervezett fejlesztésekkel a regionális adottságokhoz illeszkedő gazdasági és közszolgáltatási infrastruktúra megteremtése a növekedés és foglalkoztatás elősegítése érdekében. Ezen átfogó cél elérését 5 specifikus fejlesztési cél támogatja, amelyek közül az ötödiknek („Helyi sajátosságokra épülő közszolgáltatásokat támogató infrastruktúra”) vannak közvetlen közoktatási vonatkozásai.

Az operatív program az Európai Unió lisszaboni stratégiáját strukturális célokká transzformáló Integrált Irányelvek tíz mikrogazdasági célkitűzését mind, és a foglalkoztatási célok nagy részét (foglalkoztatási eszközök fejlesztése, befogadó piac biztosítása, piaci megfelelés, az oktatás-képzés a piaci igényeknek való megfeleltetése) támogatja. Az ÚMFT-ben nevesített horizontális célok közvetlenül vagy közvetve mind megjelennek az operatív program struktúrájában.

A NyDOP SWOT elemzésében az erősségek, a lehetőségek és a veszélyek között közoktatási vonatkozású nem szerepel. A gyengeségek között is csak a bölcsődei és óvodai hiány kerül megemlítésre. Ezek szerint a dokumentum készítői vagy nem tulajdonítottak nagy jelentőséget a közoktatásnak, vagy egyszerűen elfeledkeztek róla.

A stratégiai célhoz illeszkedő 4. specifikus célnak („Jó környezeti állapot és a térségi központok, alközpontok biztonságos elérhetősége”) van közoktatási vonatkozása: A térségi közszolgáltatás-szervezés, a kistéleplések hozzáféréseinek növelése érdekében szükséges kiépíteni, javítani a kistérségi elérhetőségi kapcsolatokat.

Az 5. specifikus cél („Helyi sajátosságokra épülő közszolgáltatásokat támogató infrastruktúra”) indokolja a „Helyi és térségi közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése” prioritást, amely már számos közoktatási vonatkozással bír.

A Nyugat-dunántúli Operatív Programra 545,6 millió euró állt rendelkezésre. Ebből az összegből a „Helyi és térségi közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése” jelentős mértékben (18,19%, azaz kb 100 millió euró) részesül, csak a közoktatás szempontjából az a baj, hogy ez az összeg négy különböző területre (egészségügy, szociális ágazat, közoktatás, regionális információs társadalom) oszlik szét, amelyek közül csak egy a közoktatás, és a belső arányok nem kerültek megállapításra. Ebből a közoktatás akkor részesült volna az igényeknek megfelelő mértékben, ha a régió belüli érdekérvényesítő képessége megfelelően magas szintű lett volna. (Azt, hogy ez nem így volt, jól mutatja, hogy a ROP 2.3.1. Alapfokú oktatási intézmények fejlesztése pályázatra a nyugat-dunántúli régióban 19-ből 18 megfelelő

pályázat érkezett be, de belőlük a közoktatási infrastruktúrafejlesztésre szánt források szűkössége miatt csak négy nyert.)

Az 5. prioritáson („Közoktatási infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése”) belül megjelennek a minőség, hatékonyság, eredményesség, esélyegyenlőség kulcsszavak. Kiemelten szerepel a közoktatási-nevelési intézmények - szakmai fejlesztéssel és IKT fejlesztéssel egybekötött - infrastruktúrájának fejlesztése, rekonstrukciója, felújítása, korszerűsítése, bővítése, továbbá a hatékonyabb ellátás megszervezése érdekében szükséges szolgáltatások fejlesztése (pl. iskolabusz, mikrotérségi iskolák szervezése) fejlesztése lehetőség szerint ún. többcélú közösségi terekbe integráltan, valamint a közoktatási intézményekhez kapcsolódó kollégiumok fejlesztése a modern ellátás követelményeit kielégítő színvonal elérése, elősegítve a jó minőségű oktatási szolgáltatások elérhetőségét.

A közoktatás-fejlesztési szakmai elképzelésekből kevés konkrétum található a dokumentumban:

„Kiemelt hangsúlyt kell fektetni az intézmények tartalmi, módszertani fejlesztésére is annak érdekében, hogy a fizikai eszközrendszerben megújított közoktatási intézmények a korszerű pedagógiai módszerek alkalmazásával képessé váljanak a szegregáció, a hátrányos helyzet és az esélyteremtés kérdéseinek megfelelő kezelésére.”

3.1.3. Nyugat-dunántúli Operatív Program Akció Terv (2007-2008)

A Nyugat-dunántúli Operatív Program (NyDOP) 2007-2008-es akciótervében 5 prioritás szerepel.

A „Regionális gazdaságfejlesztés” prioritásnak a közoktatáshoz mindössze annyi köze van, hogy tényként megemlíti: „A vállalkozások (főként mikro-, és kisvállalkozások) vállalkozói ismeretei hiányosak, mivel a közoktatásban és a felsőoktatásban a gyakorlati gazdasági, vállalkozási ismeretek oktatása viszonylag szűk körű.” Ennek viszont nincs később semmilyen közoktatással kapcsolatos következménye a célrendszerre nézve.

A „Turizmusfejlesztés – Pannon örökség megújítása” továbbá a „Környezetvédelmi és közlekedési infrastruktúra” prioritásban meg sem említik az esetleges oktatási kapcsolódásokat, pedig mind a közoktatáshoz, mind a szakképzéshez jól köthető.

A „Városfejlesztés” mint prioritás támogatható tevékenységként csak az infrastruktúra fejlesztés kapcsán kötődik a közoktatáshoz. („Közoktatási- nevelési intézmények rekonstrukciója, külső felújítása. Belső felújítás és eszközbeszerzés kizárólag új közösségi funkciók kialakításához kapcsolódóan támogatható (új építés nem támogatható).”

Az 5. prioritásban („Helyi és térségi közszolgáltatások fejlesztése”) viszont hangsúlyosan megjelenik a közoktatási kapcsolódás. Ezen prioritás fő célja „A humán közszolgáltatásoknak a régió sajátos településszerkezetét figyelembe vevő elérhetőségének biztosítása és szolgáltatási minőségének javítása. A tudás alapú információs társadalom megteremtése, a helyi sajátosságokat figyelembe vevő szolgáltatások fejlesztése.”

A NyDRFKS céljaihoz nagyon hasonló irányok jelennek meg itt is, pl.: „A régió infrastruktúra fejlesztései preferálják az óvoda-iskola, a multifunkcionális mikrotérségi közoktatási intézmény, a kistérség-központok egységes iskolai és szakszolgálati feladatokat is ellátó egységes gyógypedagógiai módszertani intézményei valós igényekre épülő és kistérségi, mikrotérségi együttműködésekben alapuló kialakítását.”

A támogatható tevékenységek között szerepel

- Energiatakarékos és korszerű közoktatási intézmények kialakítása

- Óvodaépítés, felújítás

Ezekben belül eszközbeszerzés is támogatható.

A 2015-ig fejlesztéssel érintett intézmények számát 60-ra tervezték.

3.1.4. Nyugat-dunántúli Operatív Program Akció Terv (2009-2010)

A Nyugat-dunántúli Operatív Program (NyD OP) 2009-2010-es akciótervében ugyanaz az 5 prioritás szerepel, mint a 2007-2008-as akciótervben, hasonló tartalommal, de néhány új hangsúllyal. Az 5.3.1. Kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok és központjaik fejlesztése támogatási konstrukció keretében is megjelentek a NyDRKFS főbb irányvonalai:

„A cél közoktatási intézményintegráción alapuló közoktatási feladatellátás infrastrukturális fejlesztése a közoktatási reformfolyamatoknak megfelelően a minőségi, mikrotérségi alapon szerveződő, hatékony, integrált, kompetencia alapú oktatás megteremtéséhez szükséges feltételek biztosítása érdekében.

A régió infrastruktúra fejlesztései preferálják a multifunkcionális mikrotérségi közoktatási intézmény, a kistérség-központok egységes iskolái valós igényekre épülő és kistérségi, mikrotérségi együttműködésekben alapuló kialakítását.”

Jelentős előrelépés, hogy célként megjelenik benne az integrációs nevelésbe bevont tanulók számának növelése. A speciális jogosultsági feltételek között már szerepel, hogy kizárólag kapacitásbővítést eredményező fejlesztések támogathatóak, és „egyetlen felújítás sem valósulhat meg a hátrányos helyzetű gyerekek integrációjának felvállalása nélkül, ill. vállalni szükséges a sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelését-oktatását.” Az értékelésnél előnyben részesülnek azok, akik „a kistérségi, mikrotérségi integrált közoktatási hálózatok, intézményintegrációk, vagy azon intézmények, akik a projekt keretein belül vállalják összevont, többcélú intézmények, vagy mikrotérségi társulások kialakítását.”

Előnyben részesülnek bölcsőde-óvoda intézményi integrációk és a hátrányos helyzetű kistérségek is. Az előnyben részesítés módját azonban az akcióterv nem tartalmazza, kivéve azt, hogy a nemzetiségi, kisebbségi oktatást is folytató intézmények pluszpontszámot kapnak.

A 2009-2010-es akcióterv a közoktatási intézmények 2015-ig fejlesztéssel érintett telephelyeinek számát 70-ben állapítja meg.

Hiányosságként állapítható meg, hogy a nyugat-dunántúli régió regionális fejlesztési dokumentumaiban (RÁP, OP és akciótervei) a közoktatás-fejlesztés intézményvezetés, vezetésfejlesztés része egyáltalán nem szerepel.

Összességében megállapítható, hogy a nyugat-dunántúli régió vizsgált dokumentumai a közoktatás-fejlesztés számára elég széles spektrumban kínálnak fejlesztési lehetőséget. Elsősorban a közoktatás hatékonyságának növelését és a közoktatási infrastruktúra fejlesztését célozzák. A kezdeti NyD OP 2007-2008-as akcióterve még nem teljes mértékben, de 2009-2010-es akcióterve már az elmúlt évek főbb oktatáspolitikai célkitűzéseivel nagymértékben harmonizál, de tartalmaz régió specifikus elemeket is. A megvalósításhoz a régiónak jutó forrásokon belül erre a célra elkülönített összeg – valós közoktatási igényekhez viszonyított – nagysága azt jelzi, hogy a közoktatás szereplői ebben a régióban nem rendelkeznek megfelelő érdekérvényesítő képességgel.

3.2. A nemzeti szintű humán és infrastruktúra fejlesztések közoktatási vonatkozásai

Az átfogó regionális fejlesztés és a közoktatás-fejlesztés keretrendszerének humán és infrastrukturális elemeit a Társadalmi Megújulás Operatív Program és a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program 2007-2013 közötti időszakra megfogalmazott céljai, prioritásai és beavatkozásai alapján is érdemes vizsgálni.

Társadalmi Megújulás Operatív Program (2007-2013)

A program *specifikus céljai* közül kettő azonos a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiáival: egész életen át tartó tanulás elősegítése; az együttnevelés, a társadalmi összetartozás erősítése, az esélyegyenlőség támogatása. A *prioritás tengelyek* esetében a program harmadik prioritása (minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek) olyan négy beavatkozási területet fogalmaz meg, amely – bár más struktúrában – a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiai céljai, illetve a stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok valamelyikével lényegében azonos, bár az többször más szakmai kifejezéseket használ:

- A kompetencia alapú oktatás elterjedésének támogatása.
- A halmozottan hátrányos helyzetű és a roma tanulók szegregációjának csökkentése, esélyegyenlőségük megteremtése a közoktatásban.
- Az eltérő oktatási igényű csoportok oktatásának és a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának támogatása, az interkulturális oktatás.
- A közoktatási rendszer hatékonyságának javítása, újszerű megoldások és együttműködések kialakítása.

A nagyon eltérő fejlettségű kistérségekkel rendelkező nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési folyamatai szempontjából jelentős szerepe van a TÁMOP-ban a harmadik prioritástengely kapcsán világosan megfogalmazott *területi szempontoknak*, mivel a minőségi oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést jelentős mértékben gátolják az oktatási rendszerben tapasztalható területi különbségek. A TÁMOP egyértelműen deklarálja, hogy „*a közoktatásban jelen lévő szegregáció csökkentése és a szülői háttér tanulói előmenetelre gyakorolt negatív hatásának csökkentése célok a leginkább hátrányos helyzetű területeken élők helyzetének javítására irányuló beavatkozásoknak tekinthetők*” (TÁMOP 2007-2013: 136.o).

Oktatási-képzési szempontból a nagyon eltérő fejlettségű kistérségekkel rendelkező nyugat-dunántúli régió számára is lényeges a TÁMOP *ötödik prioritástengelye*, amely a társadalmi befogadás, részvétel erősítését célozza meg. Az első két beavatkozási terület egyrészt a leghátrányosabb helyzetű térségek humán kapacitásának fejlesztését célozza meg, főként az alacsony iskolai végzettségűek számára indítandó térség-specifikus foglalkoztatási és képzési programokkal, másrészt a gyermek és ifjúsági programokkal (beruházás a jövőnkbe) az iskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében.

(Dr. Csizmadia Zoltán munkája alapján)

Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program 2007-2013

A TIOP átfogó célja az aktivitás növelése, a közszolgáltató intézményrendszer hatékonyságának és hosszútávon fenntartható működéséhez szükséges infrastrukturális fejlesztések biztosítása. A két *specifikus cél*, a humán infrastruktúra területi és hozzáférési egyenlőtlenségeinek csökkentése és javítása, illetve a humán közszolgáltatások hatékonyságának növelése – bár más struktúrában – egybevág a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégia céljai, illetve a stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok valamelyikével.

A prioritás tengelyek között az első az oktatási infrastruktúra fejlesztés és azon belül is az iskolai rendszerű oktatás informatikai fejlesztése, amely infrastrukturális szempontból a regionális közoktatás-fejlesztési stratégia célrendszerét is közvetlenül érinti. Az OP-ban a célkitűzés fontosságának indoklása és a régiós közoktatási stratégia fejlesztési logikája között van hasonlóság: „*az oktatás területén, csakis az 1. prioritási tengely fejlesztései által biztosítható, hogy a közoktatásban tanulók lakóhelyüktől, társadalmi helyzetüktől függetlenül ténylegesen egyenlő esélyeket kapjanak a munkaerőpiacra történő sikeres belépésre, és megszerezzék az alkalmazkodáshoz elengedhetetlen készségeket és kompetenciákat*” (TIOP 2007-2013: 54.o).

Az informatikai fejlesztés nem csak az informatikai készségek, hanem a többi kulcskompetencia fejlesztéséhez is szükséges infrastruktúrát is biztosítja. A TIOP ezen prioritásánál megfogalmazott konkrét fejlesztési célok listája a következő:

- Az IKT-készségek elsajátításához szükséges, egyenlő hozzáférést biztosító infrastruktúra megteremtése;
- A kompetencia-fejlesztést támogató, IKT-alapú infrastruktúra megteremtése;
- Az információs társadalomban nélkülözhetetlen életviteli kompetenciák elsajátítását támogató közösségi, szolgáltatási infrastruktúra megteremtése;
- Az elektronikus mérés-értékelés infrastruktúrájának megteremtése;
- A közoktatás információs rendszerének fejlesztését segítő elektronikus adminisztrációs rendszer kiépítése;
- A pedagógiai munkát támogató eszközrendszer kialakítása;
- A közösségfejlesztést, közösségi együttműködést, tartalomszolgáltatást támogató infrastruktúra kialakítása.

Ezek többsége szerepel a nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiai céljai, illetve a stratégiai célok megvalósítását szolgáló középtávú fejlesztési célok között, de abban nem ilyen szerkezetben és nem ilyen szakmai kidolgozottsággal jelenik meg.

Világosan látható a programban a különböző programok szinergikus felfogása a közoktatás-fejlesztés területén (11. az. táblázat). A TIOP ezekből kizárólag az eszközfejlesztés vonatkozásában releváns támogatási forrás, és jól látható a regionális operatív program jelentősége ebben a fejlesztési prioritásban.

11. sz. táblázat:

A közoktatás támogatásának „munkamegosztása” az operatív programokban

	TÁMOP	TIOP	ROP-ok
A TÁMOP keretében végzett módszertani és tartalmi megújításához szükséges infrastruktúra.			X
Épületek csoportmunkát, kollaborációt segítő, a közösségi foglalkozásokat támogató átalakítása.			X
Bútorzat, felszerelés, egyéb eszközök, kiegészítők, csoportfoglalkozást támogató taneszközök beszerzése.	X (a ROP-okból nem támogatott közoktatási intézmények)		X
IKT-fejlesztések fogadásához szükséges infrastrukturális háttér kialakítása.			X
IKT-eszközök beszerzése.	X (a TÁMOP 3. prioritási tengelye keretében támogatott non-profit intézmények és oktatási háttérintézmények)	X (közoktatási intézmény)	X (közoktatási intézmények KMR területén)
Módszertani és tartalomfejlesztés.	X		

Forrás: Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program 2007-2013, 95.o.
(Dr. Csizmadia Zoltán munkája alapján)

4. Tervek és (a kezdeti) megvalósulás

Érdemes megvizsgálni az eddigi pályázatok tapasztalatait; illeszkedésüket a közoktatási stratégiához és a régiós célokhoz; illetve az ezektől való eltéréseket.

A nyugat-dunántúli régióban 2009 végéig a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség honlapján elérhető pályázati portál (UMFT pályázati kereső) adatai alapján összesen 3590 db UMFT-s pályázat érkezett be, összesen 282 milliárd forintot igényelve, amelyekből 1444 db pályázat került támogatásra, összesen 162 milliárd forint értékben. Közülük a régióban humánerőforrás-fejlesztésre a TÁMOP pályázatokban 2009 végéig összesen 457 pályázatot adtak be, összesen 19,4 milliárd forintot igényelve. Ezekből 176-ra kötöttek szerződést, összesen 9 milliárd forint értékben.

A régió közoktatás humánerőforrás-fejlesztését közvetlenül érintő, a 2007-2013 időszakra vonatkozó pályázatokat a TÁMOP pályázatok 3. prioritás tengelyére vonatkozóan a 12. sz. táblázatban mutatjuk be.

12.sz. táblázat:

A TÁMOP harmadik prioritás tengelyének eddigi pályázati eredményei

Projekt megnevezése:	Nyertes pályázatok száma, megítélt támogatás mértéke
TÁMOP 3.1.4-08/2 Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés - Innovatív intézményekben	55 db, összesen 2,17 milliárd Ft értékben
TÁMOP 3.1.5. Pedagógusképzések (a pedagógiai kultúra korszerűsítése, pedagógusok új szerepben)	7 db, összesen 16 millió Ft értékben (elbírálás alatt)
TÁMOP 3.2.3-08/1 Építő közösségek, közművelődési intézmények az élethosszig	4 db, összesen 176,6 millió Ft értékben

tartó tanulásért	
TÁMOP 3.2.3-08/2 Építő közösségek, közművelődési intézmények az élethosszig tartó tanulásért	9 db, összesen 562,8 millió Ft értékben
TÁMOP 3.1.6-08/2 Az Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények által nyújtott szolgáltatások fejlesztése a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók együttnevelésének támogatása érdekében	1 db, 18,4 millió Ft értékben
TÁMOP 3.2.2-09/A1 Területi együttműködések, társulások, hálózati tanulás	1 db, 511 millió Ft értékben (szerződéskötés folyamatban)
TÁMOP 3.2.8/B-08 Múzeumok Mindenkinek" Program - Múzeumok oktatási-képzési szerepének erősítése	5 db, összesen 22,3 millió Ft értékben
TÁMOP 3.3.2-08/2 Esélyegyenlőségi programok végrehajtásának támogatása	1 db, 42,2 millió Ft értékben
TÁMOP 3.3.5/A-08/1 Tanoda programok támogatása	1 db, 15,5 millió Ft értékben
TÁMOP 3.3.3-08/1 Integrációs közoktatási referencia intézmények minőségbiztosítása, szakmai szolgáltató hálózatokkal való együttműködésük támogatása	2 db, összesen 65,3 millió Ft értékben
TÁMOP 3.4.1/A-08/2 Nemzetiségi tanulók nevelésének és oktatásának segítése	1 db, 35,3 millió Ft értékben
TÁMOP 3.4.3-08/2 Iskolai tehetséggondozás	11 db, összesen 165 millió Ft értékben (elbírálás alatt)
TÁMOP 3.4.4/B-08/2 Országos Tehetségsegítő Hálózat kialakítása - Magyar Génius Integrált Tehetségsegítő Program	10 db, összesen 92,6 millió Ft értékben (elbírálás alatt)

Forrás: <http://www.nfu.hu> Pályázati figyelő - (pályázati eredmények)

http://emir.nfu.hu/nd/kozvel/?link=umft_2_1 alapján saját összeállítás

A fentiekén kívül jelentős közoktatási vonatkozása van a TISZK rendszerhez kapcsolódó pályázatoknak is, hiszen az időkeret nagyobbik részében a szakképző intézményekben is közoktatással foglalkoznak a tanulók, és a szakképzés kapcsán zajló infrastruktúra-, humán-erőforrás- és eszközfejlesztés a közoktatás lehetőségeit is javítja.

A régiós közoktatási stratégia megvalósulása szempontjából releváns, legnagyobb forrással támogatott pályázatok a TÁMOP 3.1.4, a TÁMOP 3.2.2., a TIOP 1.1.1. és a NyDOP 5.3. közoktatást érintő pályázatai.

4.1. TÁMOP 3.1.4.

A TÁMOP 3.1.4-08/2 pályázat 2008. szeptember végén került kiírásra. 2009. december 1-ig a pályázati kiírás több alkalommal jelentősen módosult, ennek ellenére a 2009. tavaszi nyerteshirdetéskor még reménykedni lehetett abban, hogy a pályázat megvalósítására az intézmények fel tudnak készülni a 2009/2010. tanév kezdetére. Azonban a közbeszerzési törvény 2009. tavaszi módosítása a közbeszerzés alá eső szolgáltatások értékhatárának jelentős csökkentésével azt eredményezte, hogy a nyertes fenntartók többsége kénytelen volt

közbeszerzést kiírni a továbbképzési és a tanácsadási feladatok megvalósítására. Ez a közoktatásra most először rázúduló új feladat a TÁMOP 3.1.4 pályázat megvalósítását igen nehezítette, mert a közbeszerzések nyertesei általában nem lettek meg a tanév kezdetére, és így az óvodák, iskolák, kollégiumok jelentős része külső segítség nélkül dolgozik/dolgozott hónapokig a pályázattal.

A nyugat-dunántúli régióban a beérkezett 58 pályázatból 56-ot támogatott az IH, és jelenleg 55 db szerződéssel is rendelkező TÁMOP 3.1.4 nyertes intézményfenntartó van.

Győr-Moson-Sopron megyében 23 pályázóból 20, Vas megyében 15 pályázóból 15, Zala megyében 20 pályázóból 20 nyertessel kötöttek szerződést.

A nyugat-dunántúli régióban a nyertesek közt 2,2 milliárd forint került szétosztásra, aminek 35%-át a szerződéskötés után a fenntartók megkapták előlegként. A fenntartók közül 31 db a korábbi nyertes ROP pályázat miatt nemcsak az épületfelújítást, bővítést valósítja meg ebben a tanévben, hanem a TÁMOP 3.1.4 pályázat Szolgáltatói kosarában előírt humán erőforrás-fejlesztést is.

4.2. TÁMOP 3.2.2.

A nyugat-dunántúli régióban – szemben a többi régióval – a 2008 közepén megjelent TÁMOP 3.2.2-08/A/1 Területi együttműködések, társulások, hálózati tanulás pályázatnál a hosszú érdekszatározások után sem hirdettek győztest. A 2009-ben újra kiírt TÁMOP 3.2.2-09/A/1 pályázatnál 511 millió Ft-os összeggel csak 2009 végén hirdettek győztest. Pedig ennek a pályázatnak az eredeti tervek szerint legalább egy évvel meg kellett volna előznie a TÁMOP 3.1.4 pályázat megvalósítását. Így a nyugat-dunántúli régióban a TÁMOP 3.1.4 pályázat nyertesei a regionális hálózattól jelenleg még nem tudnak támogatást kapni pályázatuk megvalósításához. A programcsomagok elterjesztésben meghatározó szerepük lehet az azokat kipróbáló Térségi Iskolai és Óvodai Központoknak (TIOK).

4.3. TIOP

A 2008-ban nyertes intézmények még 2009-ben sem kapták meg a pályázati nyereményüket, mert a központilag kiírt közbeszerzés két alkalommal is eredménytelenül zárult. A nyertes pályázók a 2009. év végén kaptak egy értesítést arról, hogy minden bizonnyal megkapják a forrásokat, és nekik kell majd beszerezniük az eszközöket (adott esetben közbeszerzéssel.) Ezek után végül az a döntés született, hogy 2010 januárjában újra kell pályázniuk a magukat már nyertesnek gondolt pályázóknak is.

Ez a késlekedés azért is problémás, mert a TÁMOP 3.1.4 pályázat nyertesei által fenntartott iskolákban a 2008/2009. tanévben a tanítási órák legalább 25%-át IKT-eszközökkel támogatott óráként kell megtartani. Az iskolák többsége pedig jelenleg rosszul felszerelt ebben a tekintetben, IKT-eszközök nélkül pedig elég bajos dolog IKT-eszközzel támogatott tanítási órát tartani. Valamennyit segít a helyzeten az, hogy a TÁMOP 3.1.4 pályázatban a kompetencia alapú nevelésbe, oktatásba bevont pedagógusok részére egy-egy laptop-ot is vásárolhattak. Igaz, ezek beszerzése – gyakran ismételt közbeszerzésekkel – csak a tanév közepétől vált tömegessé.

4.4. ROP infra pályázatok

A NyDOP-5.3. ROP infra pályázaton a 233 pályázóból 90-et támogatott az IH, és 31 esetben került sor szerződéskötésre is, összesen 6,3 milliárd Ft értékben. A nyertesek közül Győr-Sopron megyében 107 pályázóból 15, Vas megyében 65 pályázóból 10, Zala megyében 61 pályázóból 6 nyertessel kötöttek szerződést. A nyugat-dunántúli régióban eddig 23 nyertes részére utaltak pénzt, általában a 2008/2009. tanév végéig zajlik a felújítások megvalósítása. A nyerteseknek be kellett vállalniuk a TÁMOP 3.1.4 pályázat Szolgáltatói kosarában előírt humán erőforrás-fejlesztést is. Sok helyen jelent gondot, nehézséget a két pályázat egyidejű megvalósítása, és ráadásul mindez a tanévközben, a nevelési-oktatási feladatok megvalósítása közben történik.

A régiós közoktatási stratégia céljainak megvalósulása a pályázatok tükrében

1. A tervezett humán erőforrás-fejlesztés egy része (a kompetenciaalapú oktatás bevezetése, a hátrányos helyzetű illetve a sajátos nevelési igényű tanulók többiekkel való együttnevelésének támogatása érdekében) a központilag kiírt TÁMOP 3.1.4 pályázat támogatásával - a pályázat sok helyen pontatlan kiírása, a közbeszerzési kötelezettség és a kellő számú megfelelően képzett támogató szakember hiánya miatt sok nehézséggel, de - folyamatosan zajlik.

A tervezett régiós humán erőforrás-fejlesztés jelentős része (pl. régiós tudásbázis kialakítása, a régió pedagógiai szakmai szolgáltatási rendszerének kialakítása, középiskolai kollégiumok szakmai fejlesztése, pedagógiai alternatívák térségi módszertani központjainak kialakítása, a tanügyirányítási szakemberek egységes képzése, egy egységes szakmai és pénzügyi eredményességet kimutató intézményértékelési rendszer, annak regionális standardjének és ajánlásainak kidolgozása ...) támogatása eddig nem történt meg sem a központi pályázatokból, sem a régiós pályázatokból.

2. A közoktatási infrastruktúra fejlesztés egyik prioritása a területi különbségek csökkentése. Ez abban a tekintetben teljesült, hogy az országban az egyik legfejlettebb régió, a nyugat-dunántúli régió lényegesen kevesebb forrást kapott ilyen célra, mint a kevésbé fejlett észak-magyarországi, észak-alföldi, dél-dunántúli vagy éppen a dél-alföldi régió. Azonban a nyugat-dunántúli régió belül (hasonlóan több más régióhoz) nem a területi különbségek csökkentése valósult meg elsődleges prioritásként, hanem a döntéseknél jelentős mértékben a politikai érdekviszonyok érvényesültek. (Különben nem történhetett volna meg például az, hogy a régió több hátrányos helyzetű kistérségével szemben Szombathely Megyei Jogú Város a maga 5 iskola-felújításával ennyire felülreprezentált lett volna.)

„A közoktatási infrastruktúra fejlesztése a régió egészében, különös tekintettel a közoktatás mikrotérségi központjaira, a multifunkcionalitás előtérbe állításával.” a régiós stratégiai dokumentumokban kiemelten szereplő stratégiai cél a NyDOP 2007-2008-as akciótervében, az első pályázati kiírásban nem érvényesült. A mikrotérségi központok kialakításához lényegesen nagyobb előkészítő munkára, együttműködésre lenne szükség az egyes települések vezetői között, továbbá a régió politikai döntéshozói között. A 2009-2010-es akciótervben már több jele van ezen stratégiai cél megvalósítási szándékának.

10 hónapos huzavona megjelent a *Nyugat - dunántúli Operatív Program NYDOP-2010-5.3.1/A Kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok és központjaik fejlesztése* című második körös közoktatási infrastruktúra-fejlesztési pályázat kiírása.

Az alapvető cél *(közoktatási intézmények, különösen a magas számú hátrányos helyzetű gyermekkel rendelkező intézmények fejlesztéseinek támogatásával a régió belüli társadalmi kohézió, az egyenlő esélyek és a korszerű nevelési-oktatási intézmények megteremtése a régió hosszú távú versenyképességéhez járul hozzá)* megfelel az elmúlt évek eu-s elvárásainak és a hazai törekvéseknek, de így nehezen fog teljesülni, hogy a kistérségek fejlettségétől függetlenül kistérségenként 1 (megyei jogú város státusszal rendelkező várost tartalmazó kistérségben 2) győztes lehet, és ráadásul a pályázat beadása előtt a kistérségnek kell eldöntenie, hogy ki adhatja be azt az egy pályázatot. A korábbi pályázatok tapasztalatai szerint nem a leghátrányosabb helyzetűekkel nagy arányban foglalkozó településeknek a legjobb az érdekérvényesítő képessége.

Azt sem tudni, hogy mitől hálózatalvú a pályázat, hiszen csak a nevében szerepel *Kis- és mikrotérségi oktatási hálózatok fejlesztése*.

A *szakértői interjúk* során elsősorban a megvalósulás főbb irányai jöttek elő, az interjúalanyoknak csak azokról a pályázatokról vannak közvetlen ismeretei, amelyek közül néhány megvalósításában munkájuk során maguk is részt vesznek, nem figyelték a pályázati kiírásokat részleteikben. Ilyen nagy mennyiségű pályázat esetén ez elképzelhetetlen is.

A közoktatás-fejlesztési stratégia fő céljai megvalósulása tekintetében az interjúalanyok véleménye, hogy a régió közoktatási stratégiájának megvalósulását nehezíti az a tény is, hogy elkészülte után a Regionális Fejlesztési Tanács (RFT) nem fogadta el, nem legitimizálta.

Voltak szép régiós elképzeléseik, de a végeredmény egy országos sztenderd kiírás lett. Az eu-s források tervezésekor az akkori RFÜ vezető az egyik szószólója volt a regionalizmusnak, de a vége az lett, hogy lett ugyan régiós operatív program, de a teljes fejlesztési forrást végül nem ott a régióon belül osztották el.

A regionális tervek az elmúlt években még ritkán kaptak regionálisan elosztható, megfelelő mértékű anyagi támogatást.

Összességében megállapítható, hogy a tervezett régiós közoktatási humánerőforrás-fejlesztésnek elsősorban azon része (a kompetenciaalapú oktatás bevezetése, a hátrányos helyzetű illetve a sajátos nevelési igényű tanulók többiekkel való együttnevelésének támogatása érdekében) megvalósítása haladt előre, amelyik a központilag kiírt TÁMOP pályázatok támogatásával zajlik. Külön régiós források kevésbé támogatják ezt a területet. A régiós közoktatási infrastruktúra fejlesztésének mértéke és iránya – részben az erre a célra szánt források szűkössége miatt, részben a döntési mechanizmusok átpolitizáltsága miatt – jelentős mértékben elmarad a régiós közoktatási stratégiai célkitűzésektől.

5. Összegzés és javaslatok

A záró fejezetben kiemeljük a régiós helyzetelemzés legfontosabb tanulságait (követve a tanulmány elemzési logikáját) és az ezekből levezethető problémákat, javaslatokat, amelyek az elvégzett dokumentumelemzések és szakértői interjúk alapján körvonalazódtak.

- 1. A nyugat-dunántúli régió közoktatási stratégiájának helyzetelemzése egyértelműen érzékelteti a régió konkrét jellemzőit, sajátosságait, a legfontosabb erősségeit és hiányosságait. A helyzetelemzésben az elemzett területek kiválasztása és azok elemzésének mélysége jól megalapozza a stratégiai célok megfogalmazását.*
- 2. A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában a térség-specifikusság, a területi szempontok érvényesítése megfelelő mértékben megjelenik, és végig is vonul a dokumentumon. Az erősségek, a lehetőségek, a gyengeségek, a veszélyek, továbbá közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése, a stratégiai elvek, a stratégiai valamint a középtávú fejlesztési célok, továbbá a prioritások szintjén kezelt fejlesztési törekvések bemutatása során többnyire megjelenik a régióspecifikusság, a területi kooperáció lehetősége és szükségessége a minőségre, eredményességre, hatékonyságra és esélyegyenlőségre törekvő minőségi célok megvalósítása érdekében.*
- 3. A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában az oktatás gazdasággal illetve társadalommal való kapcsolata hangsúlyosan jelenik meg, és végig is vonul a dokumentumon. Az erősségek, a lehetőségek, a gyengeségek, a veszélyek, továbbá közoktatás-fejlesztés támogató alrendszerének fejlesztése, a stratégiai elvek, a stratégiai valamint a középtávú fejlesztési célok, továbbá a prioritások szintjén kezelt fejlesztési törekvések bemutatása során meghatározó mértékben jelennek meg a gazdaság és a társadalom igényei, szükségletei. A bemutatott tények, trendek és a megtervezett célrendszer összhangban van egymással.*
- 4. A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában – bár a közszolgáltatások egységes kezelése a „multifunkcionális alapokon szervezett regionális intézményfenntartó társulások hálózata” szlogen keretében megjelenik - a közoktatás és más közszolgáltatások kapcsolata a vizsgált hét terület (fenntartók, felsőoktatás, felnőttképzés, egészségügy, művelődés, szociális szféra, civil szféra) többségénél néhány konkrétumtól eltekintve többnyire csak az általánosság szintjén jelenik meg, és nem vonul végig következetesen a stratégia dokumentumán. Gyakran nem derül ki a forma és tartalom.*
- 5. A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájának elképzelései nagyon hiányosan épültek be a régiós akciótervekbe. A beépülés mértéke a hatékonyságnövelő multifunkcionális mikrotérségi központok, a kistérségi központokba tervezett egységes iskola és a közoktatási infrastruktúra fejlesztése terén viszonylag teljes, más területeken szinte semmi. Az elmúlt évek országos oktatáspolitikájának több hangsúlyos eleme nem vagy csak nagyon szerény mértékben épült be a régiós dokumentumok többségébe.*
- 6. A nyugat-dunántúli régió közoktatás-fejlesztési stratégiájában felhasznált adatbázis összetétele és szerkezete lehetővé teszi, hogy az 1991-től 2005-ig terjedő időszakra vonatkozóan átfogó képünk alakuljon ki a nyugat-dunántúli régió közoktatása helyzetének alakulásáról, a közoktatást befolyásoló demográfiai és társadalmi-gazdasági folyamatokról. A helyzetelemzésben szereplő adatok többségükben nem öncélúak, hanem a tartalomhoz szorosan kapcsolódva hitelessé teszik azt, illeszkednek a stratégia szerkezetéhez, alátámasztják a célok többségét.*
- 7. A nyugat-dunántúli régió vizsgált dokumentumai a közoktatás-fejlesztés számára elég széles spektrumban kínálnak fejlesztési lehetőséget. Elsősorban a közoktatás hatékonyságának növelését és a közoktatási infrastruktúra fejlesztését célozzák. A kezdeti*

NyD OP 2007-2008-as akcióterve még nem teljes mértékben, de 2009-2010-es akcióterve már az elmúlt évek főbb oktatáspolitikai célkitűzéseivel nagymértékben harmonizál, de tartalmaz régió specifikus elemeket is. A megvalósításhoz a régióknak jutó forrásokon belül erre a célra elkülönített összeg – valós közoktatási igényekhez viszonyított – nagysága azt jelzi, hogy a közoktatás szereplői ebben a régióban nem rendelkeznek megfelelő érdekérvényesítő képességgel.

8. A nyugat-dunántúli régióban a tervezett régiós közoktatási humánerőforrás-fejlesztésnek elsősorban azon része (elsősorban a kompetenciaalapú oktatás bevezetése, a hátrányos helyzetű illetve a sajátos nevelési igényű tanulók többiekkel való együttnevelésének támogatása érdekében) megvalósítása haladt előre, amelyik a központilag kiírt TÁMOP pályázatok támogatásával zajlik. Külön régiós források kevésbé támogatják ezt a területet. A régiós közoktatási infrastruktúra fejlesztésének mértéke és iránya – részben az erre a célra szánt források szűkössége miatt, részben a döntési mechanizmusok átpolitizáltsága miatt – jelentős mértékben elmarad a régiós közoktatási stratégiai célkitűzésektől.
9. A szakértői interjúk tapasztalatainak összefoglalása:
 - 9.1. A nyugat-dunántúli régió a legek régiója, a legtöbb mutató terén országos szinten is magas – gyakran legjobb – átlagokkal, régióon belül viszont szélsőségesen nagy szórással.
 - 9.2. Itt a legmagasabb az iskolázottság, itt a legkisebb a munkanélküliség, itt a legerősebbek a nyugati kapcsolatok.
 - 9.3. A Nyugat-Magyarországi Egyetemet korábban hálózati elven tervezték (több székhellyel), de nem ilyen többpólusú egyetem lett.
 - 9.4. A számottevő tényezővé vált multicégek mellett nem nőtt fel az erősebb hazai középvállalkozói kör. Gyengék a kapcsolatok a külföldi nagyvállalatok és a hazai, helyi gazdasági szereplők között.
 - 9.5. Az úthálózat minősége a régióon belül nem segíti a régiós együttműködéseket. A Nagykanizsa-Győr távolság jelentős, és a közlekedés sincs megoldva, nincs például közvetlen buszjárat a két nagyváros között, csak többszörös átszállással lehet eljutni egyikből a másikba.
 - 9.6. A régióon belül folyamatosan nőnek a területi különbségek, észak-dél irányban haladva jelentősen csökken a fejlettség szintje. Az üdülőkörzetek és a megyei jogú városok (Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa) prosperálnak, de szigetszerűen.
 - 9.7. A szakértői interjúk szerint a régió a klasszikus értelemben nem tölti be funkcióját, ma még egy mesterséges “képződmény”, amely lehetővé teszi az EU forrásokhoz való hozzájutást. Győr egyeduralmodó a régióban, kevés funkció került át a többi megyei jogú városba.
 - 9.8. A regionális tervek az elmúlt években még ritkán kaptak regionálisan elosztható, megfelelő mértékű anyagi támogatást.
 - 9.9. Az interjúk szerint voltak szép régiós elképzeléseik, de a végeredmény egy országos sztenderd kiírás lett. Az eu-s források tervezésekor az akkori RFÜ vezető az egyik szószólója volt a regionalizmusnak, de a vége az lett, hogy lett ugyan régiós operatív program, de a teljes fejlesztési forrást végül nem ott a régióon belül osztották el.
 - 9.10. A régió közoktatási stratégiájának megvalósulását nehezíti az a tény is, hogy elkészülte után a Regionális Fejlesztési Tanács (RFT) nem fogadta el, nem legitimizálta.
 - 9.11. Jelenleg nem működik még a közigazgatás regionális szintje, döntési mechanizmusa, ami lehetővé tenné a közoktatás regionális tervezését és szervezését
 - 9.12. A regionális közoktatási fejlesztéseket több esetben nem támogatják regionálisan tervezhető és szétsztható források.

Javaslatok:

- 1. Célszerű a hatékonyság, a minőség, az eredményesség és a tanulói esélyek növelése érdekében a nyugat-dunántúli régióban – főként az aprófalvas kistérségekben – elsődlegesen kiemelt mikrotérségi centrumok fejlesztésére koncentrálni a régiós közoktatás-fejlesztési forrásokat.*
- 2. Meg kell teremteni a régióban a közoktatás érdekérvényesítő képességének növeléséhez a megfelelő szervezeti kereteket, és azt folyamatosan működtetni kell.*
- 3. Fejleszteni kell a közoktatás szervezésében, működtetésében, fejlesztésében, szakmai támogatásában, döntéshozatali mechanizmusaiban a régiós szintet.*
- 4. A közoktatás szereplőinek a régiós döntéshozók számára világossá kell tenniük, hogy a gazdaság és a képzés kapcsolatának szorosabbá tétele nem csak a szakképzés és a felnőttképzés, hanem a közoktatás fejlesztését is igényli. Hiszen a közoktatásban eltöltött 10-15 év alapvetően meghatározza azt, hogy a tanuló milyen eséllyel tud majd egész életen át új dolgokat megtanulni.*
- 5. A területi különbségek csökkentése érdekében meg kell szüntetni az olyan irányú politikai döntéseket, amelyek a leginkább rászoruló és szakmailag is indokolt közoktatási intézmények támogatása helyett csupán a hatalmi, politikai érdekek érvényesülését eredményezik.*
- 6. A pedagógusképzés megújítása, a pedagógiai szakmai szolgáltatások és a pedagógiai szakszolgálatok fejlesztése érdekében erősíteni kell a közoktatási és a felsőoktatási szereplők közti kapcsolatokat.*